

משניות יומא

פרק א':

משנה א': הקדמה: מסכת זו נקראת יומא מלשון יום הוא יום הכיפורים, משנתנו מדברת על שבעת הימים שקדמו ליום הכיפורים וההכנות שעשה הכהן גדול

שבעת ימים קדם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו - שבעה ימים קודם יום כיפור מוציאים את הכהן הגדול {וכן הדין בכהן השורף את הפרה אדומה} מביתו ומבודדים אותו בטהרה כדי שלא ייטמא מפני שיכול אדם להיטמא בטומאה חמורה של שבעה ימים ועבודות המקדש כשרות רק בכהן גדול, **ללשכת פלהדרין** - והוציאוהו ללשכה שהייתה בעזרה ונקראת לשכת פלהדרין שבתחילה הייתה נקראת לשכת בלווטי שפירושה לשכת החשובים ומפני שהחלו לקנות את הכהונה גדולה מהמלוכה לאחר שמעון הצדיק ולא היו מוציאים שנתם והיו מתחלפים בתדירות על כן נקראה הלשכה בלשון פלהדרין שפירושה פקידי המלך, **ומתקינין לו כהן אחר תחתיו** - והכינו כהן אחר כמותו ולימדוהו את הכהן גדול, **שמא יארע בו פסול** - מפני החשש שיארע בכהן גדול פסול על כן הכינו כהן אחר במקומו, **רבי יהודה אומר: אף אשה אחרת מתקינין לו** - גם אשה אחרת הכינו לו, **שמא תמות אשתו** - מפני החשש שאשתו תמות והרי אסור לכהן גדול לעבוד כשהוא שרוי ללא אשה, **שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו** - מפני שבעבודת יום הכיפורים נאמר וכפר בעדו ובעד ביתו, **ביתו זו אשתו** - ודרשו ביתו זו אשתו, כלומר: שצריך לכפר על אשתו ואם היא תמות לא יוכל לקיים את הנאמר, **אמרו לו** - אמרו חכמים לרבי יהודה, **אם כן אין לדבר סוף** - אם נחשוש שמא תמות אשתו נחשוש גם שמא תמות אשתו השנייה שהכינו ואין לזה סוף, **וההבדל** בין טומאה למיתה שלטומאה חששו ולמיתה לא חששו מפני שטומאה מצויה ומיתה לא מצויה.

מובא בגמרא יומא {יב' ע"ב}:

ת"ר אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני כל מצות כהונה גדולה עליו דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט **אמר ר' יוסי** מעשה ביוסף בן אלם בציפורי שאירע בו פסול בכהן גדול ומינוהו תחתיו ואמרו חכמים ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט כ"ג משום איבה כהן הדיוט משום מעלין בקודש ולא מורידין.

משנה ב': הקדמה: המשנה ממשיכה לתאר את סדר ההכנה ליום הכיפורים ומה היה עושה בימי ההכנה כדי שיהא רגיל בעבודה

כל שבעת הימים- בכל שבעת הימים שקודם יום כיפור, הוא זורק את הדם- הכהן הגדול זורק את הדם של קרבן התמיד בבוקר ובבין הערביים, ומקטיר את הקטרת- והקטיר את הקטורת שהקטירו כל יום על מזבח הזהב, ומטיב את הנרות- ומתקן את הנרות שמנקה את האפר והפתילות מהנרות שכבו ומכין שמן ופתילות חדשות, ומקריב את הראש ואת הרגל- ומקריב את הראש והרגל מהקרבן תמיד שהם האברים הראשונים שמעלים למזבח {והרמב"ם כתב שמקטיר את אברי התמיד}

ושאר כל הימים- ובשאר הימים של כל השנה, אם רצה להקריב מקריב- אם רוצה הכהן גדול להקריב קרבן מסוים נותנים לו להקריב ואין אנשי המשמר מעכבים בעדו, שכהן גדול מקריב חלק בראש- שכהן גדול יכול להקריב ראשון כל קרבן שירצה ללא פיס, ונוטל חלק בראש- וכן יכול הכהן גדול לקחת מקדשי המזבח את החלק המובחר {אמנם בקדשי גבול כגון תרומה וחלה וכדומה חולקים הכהנים כולל הכהן גדול בשווה}

משנה ג': הקדמה: במשנה ממשיכים לפרט את ההכנות שהכינו את הכהן גדול על מנת שיהא רגיל בעבודת יום כיפור

מסרו לו זקנים מזקני בית דין- העמידו לפני הכהן גדול בשבעת ימים אלו חכמים מחכמי הסנהדרין, וקורין לפניו בסדר היום- והיו קוראים לפניו יום יום את הפרשה בתורה המדברת בסדר עבודת יום כיפור, ואומרים לו- והיו דורשים גם ממנו כך: אישי כהן גדול- אדוני הכהן הגדול, קרא אתה בפיך- תקרא גם אתה בפיך את סדר העבודה, שמא שכחת או שמא לא למדת- אולי שכחת לימודך או אולי לא למדת כלל ועתה צריך אתה ללמוד כדי להיות מוכן {ודבר זה היה שייך לאומרו רק בבית המקדש השני אך בראשון היו כולם צדיקים שלמדו וידעו וכו'} ערב יום הכפורים שחרית- בבוקר של תשיעי שהוא ערב יום כיפור, מעמידין אותו בשער המזרח- העמידו את הכהן גדול בשער המזרחי של העזרה, ומעבירין לפניו פרים אילים וכבשים- והעבירו לפניו פרים אילים וכבשים שמקריבים מחר, כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה- כדי שיכיר את הבהמות וידע סדר הקרבתם {ושעירים לא העבירו לפניו שלא תיחלש דעתו מפני שבאים בפני חטאי ישראל}

משנה ד': הקדמה: במשנה מובאים ההקפדות הגשמיות שבשבעת ימי הפרשה

כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה- בכל שבעת ימי ההכנה ליום כיפור לא מנעו ממנו לאכול ולשתות כאוות נפשו, ערב יום הכפורים עם חשכה- בערב יום כיפור בסעודה המפסקת כאשר מחשיך יום תשיעי, לא היו מניחים אותו לאכול הרבה- לא הניחו לו לאכול הרבה מכל סוגי המאכלים {ומאכלים כבדים המרדמיים מאוד וכו' כגון

יין ישן וחלב וביצים ובשר מנעו ממנו לגמרי { מפני שהמאכל מביא את השנה - מפני שריבוי האוכל גורם לשינה ואסור לכהן גדול להירדם בליל יום כיפור.

וכך מובא ביומא {יח' ע"א}:

בשלמא שמא שכח לחיי אלא שמא לא למד מי מוקמינן כי האי גוונא והתניא {ויקרא כא-י} והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו **אמר רב יוסף** לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני **דאמר ר' אסי** תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי:

ושם {יט' ע"ב} כתוב:

הוא פורש ובוכה שחשדוהו צדוקי והם פורשין ובוכין **דא"ר יהושע בן לוי** כל החושד בכשרים לוקה בגופו וכל כך למה שלא יתקן מבחוץ ויכניס כדרך שהצדוקין עושין **ת"ר** מעשה בצדוקי אחד שהתקין מבחוץ והכניס ביציאתו היה שמח שמחה גדולה פגע בו אביו אמר. לו בני אף על פי שצדוקין אנו מתיראין אנו מן הפרושים אמר לו כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה {ויקרא טז-ב} כי בענן אראה על הכפורת אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו עכשיו שבא לידי לא אקיימנו **אמרו** לא היו ימים מועטין עד שמת והוטל באשפה והיו תולעין יוצאין מחוטמו ויש אומרים ביציאתו ניגף דתני רבי חייא כמין קול נשמע בעזרה שבא מלאך וחבטו על פניו ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככף רגל עגל בין כתפיו שנאמר {יחזקאל א-ז} ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל:

משנה ה': הקדמה: השלב הבא של ההכנות ליום הקדוש הוא ערב יום כיפור בו נשבע הכהן הגדול לנהוג כפי הוראת חז"ל

מסרוהו זקני בית דין לזקני כהנה - בערב יום כיפור מוסרים הזקנים שקראו לפניו בסדר היום לזקני כהונה שילמדוהו לעשות את מעשה הקטורת שהייתה עבודה קשה, **והעלוהו לעלית בית אבטינס** - והעלוהו לעלייה של משפחת בית אבטינס שהיו ממונים על מעשה הקטורת, **והשביעוהו ונפטרו והלכו להם** - והשביעו זקני בית דין את הכהן גדול לפני שהלכו ולאחר השבועה הלכו, **ואמרו לו** - וכך השביעו אותו, **אישי כהן גדול** - אדוני הכהן הגדול, **אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין** - אנחנו שליחים של בי"ד שהם שליחי ישראל ואתה שליח שלנו וממילא אתה שליח בי"ד, **משביעין אנו עליך במי ששכן**

שמו בבית הזה - אנו משביעין אותך בשם ה' ששיכן שמו בבית הזה, **שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך** - שלא תשנה מההוראות שמסרנו לך כדברי חכמים ישראל ולא תטעה לעשות כדברי הצדוקים {ועיקר השבועה הייתה על מעשה הקטורת שהצדוקים עשוהו בחוץ ונכנסו לקודש הקדשים כשכבר עולה עשן והאמת היא שצריך לעשות את הקטורת לפני ה' בקודש הקדשים} **הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין** - הוא פונה לקרן זוית ובוכה על שחשדוהו שהוא צדוקי והם פורשים לבכות על שחשדוהו ואולי חשדו בו לשוא והחושד בכשרים לוקה בגופו.

כתוב בגמרא יומא {ט' ע"א}:

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי דכתיב {משלי י-כז} יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים גדולים ושנות רשעים תקצרנה זה מקדש שני שעמד ד' מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא מהם מ' שנה ששמש שמעון הצדיק ושמונים ששמש יוחנן כהן גדול עשר ששמש ישמעאל בן פאבי ואמרי לה י"א ששמש ר' אלעזר בן חרסום מכאן ואילך צא וחשוב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו.

משנה ו': הקדמה: כיוון שאין הכהן גדול ישן בליל יום כיפור אומרת המשנה מה היה עושה בלילה זה

אם היה חכם דורש - אם הכהן גדול הוא תלמיד חכם שיודע ללמוד הלכות הריהו לומד הלכות, **ואם לאו תלמידי חכמים דורשין לפניו** - ואם אין הכה"ג חכם שיודע לדרוש מעצמו היו תלמידי חכמים דורשים לפניו, **ואם רגיל לקרות קורא** - ואם יודע הכהן גדול לקרוא בכתבי הקודש הריהו קורא, **ואם לאו קורין לפניו** - ואם אינו יודע לקרוא בכתבי הקודש קוראים תלמידי חכמים לפניו, **ובמה קורין לפניו** - ובאיזה ספרים קוראים לפניו? **באיוב ובעזרא ובדברי הימים** - בספרים איוב עזרא ודברי הימים שהם דברים מעניינים ומושכים את הלב וכך לא יירדם, **זכריה בן קבוטל אומר: פעמים הרבה קראתי לפניו בדניאל** - זכריה בן קבוטל מעיד שהוא קרא לפני הכה"ג בדניאל {ואולי בא לרמז שהיו עמי ארצות שהבינו יותר בארמית. קהתי.}

משנה ז': הקדמה: המשנה מרחיבה בדברים שעשו כדי שהכה"ג לא יירדם

בקש להתנמנם - התחיל הכה"ג להתנמנם, **פרחי כהנה** - צעירי הכהונה שהתחיל קצת זקנם לפרוח, **מכין לפניו באצבע צרדה** - היו מכין באצבע הסמוכה לאגודל על כף היד ומהרעש היה מתעורר, **ואומרים לו** - והיו מוסיפים לומר לו כדי לעוררו, **אישי כהן גדול** - אדוני

הכה"ג, עמד והפג אחת על הרצפה - תעמוד פעם אחת על הרצפה והשינה תחלוף ממך, מפני שבמקדש היו הולכים יחפים ורצפת השיש הקרה מעוררת, ומעסיקין אותו - והעסיקוהו בשירים ומזמורים, עד שיגיע זמן השחיטה - עד זמן שחיטת קרבן תמיד של בוקר שהוא בעלות השחר.

משנה ח': הקדמה: בכל יום עולה כהן למזבח ולוקח במחתה מן הדשן שבמזבח ונתנו במזרחו של כבש שם היה נבלע, וביום כיפור עושה הכהן הגדול את כל העבודות וכן את תרומת הדשן, אך זמן תרומת הדשן שונה ביום רגיל מיום כיפור

בכל יום - בכל ימות השנה, תורמין את המזבח - עושים תרומת הדשן כפי שהוסבר בהקדמה, בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו - בזמן שהתרנגול קורא { או לפי פירוש אחר בזמן עלות השחר שהכרוז מכריז עמדו כהנים לעבודתכם } או סמוך לקריאתו ואפשר סמוך לפניו { כלו' לפני שקורא } ואפשר סמוך לאחוריו, **ביום הכפורים** מחצות - ביום כיפור שהכהן גדול עובד את כל העבודות ורוצים לתת לו זמן לנוח מעבודה לעבודה יכול הוא לתרום תרומת הדשן כבר מחצות, וברגלים - ובזמן הרגל שהרבה אנשים תורמים את הקרבנות שהתחייבו במשך התקופה, מאשמורה הראשונה - אפשר לעשות את תרומת הדשן מסוף האשמורה הראשונה שזה סוף שלישי ראשון של הלילה, ולא היתה קריאת הגבר מגעת - וברגלים { וביום כיפור } עוד לפני שקריאת הגבר הייתה נשמעת, עד שהיתה עזרה מלאה מישראל - וכבר הייתה העזרה מלאה מבני ישראל שבאו להקריב קורבנותיהם { וביום כיפור הייתה מלאה מאנשים שבאו לראות את עבודת הכהן גדול }

ובגמרא יומא {כ' ע"ב} כתוב:

גביני כרוז מהו אומר עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם והיה קולו נשמע בשלש פרסאות **מעשה** באגריפס המלך שהיה בא בדרך ושמע קולו בג' פרסאות וכשבא לביתו שיגר לו מתנות ואעפ"כ כ"ג משובח ממנו דאמר מר וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מירושלים ליריחו י' פרסי ואע"ג דהכא איכא חולשא והכא ליכא חולשא והכא יממא והתם ליליא דא"ר לוי מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך שנשמע בלילה מפני גלגל חמה שמנסר ברקיע כחרש המנסר בארזים.

שאלות לחזרה

משנה א':

- 1) מדוע נקרא שמה לשכת פלהדרין? ומדוע שינו את שמה בבית שני דווקא?
- 2) מדוע הכינו כהן גדול אחר במקומו?
- 3) מדוע סובר רבי יהודה שצריך להכין לו גם אשה אחרת?
- 4) חכמים חולקים על רבי יהודה, מדוע?

משנה ב':

- 5) כיצד הרגילו את הכהן גדול לעבודה?
- 6) הסבר מה היה הכהן גדול עושה בזריקת הדם? ומה היה עושה בהטבת הנרות?
- 7) במה קודם כהן גדול משאר הכהנים בכל ימות השנה?

משנה ג':

- 8) מאיזו תקופה תיקנו שיאמרו לו לקרוא לבד שמא לא למד?
- 9) מה היו עושים כדי להרגילו שיכיר את הבהמות וסדר ההקרבה?

משנה ד':

- 10) איזה מאכל לא הביאו לו לאכול הרבה בערב יום כיפור?
- 11) איזה מאכל לא הביאו לו לאכול כלל?

משנה ה':

- 12) מה היה תפקיד זקני בית דין ומה היה תפקיד זקני כהונה?
- 13) מדוע העלוהו לעליית בית אבטינס דווקא?
- 14) באיזה עניין שינו הצדוקים מדברי חכמים?
- 15) מדוע הוא בוכה ומדוע הם בוכים?

משנה ו':

- 16) כהן גדול חכם מה עושה בליל יום כיפור?
- 17) מה עושים בכהן גדול שאינו יודע לדרוש ולקרוא?
- 18) מדוע קרא לפעמים לכהן גדול בספר דניאל?

משנה ז':

- (19) מי נקראו פרחי כהונה?
(20) מה היו עושים כדי להפיג את השינה מהכהן גדול?

משנה ח':

- (21) מתי זמן תרומת הדשן בכל יום מימות השנה?
(22) הסבר מהו תרומת הדשן!
(23) מדוע ביום כיפור הקדימו את זמן תרומת הדשן?
(24) מדוע ברגלים הקדימו יותר את זמן תרומת הדשן?
(25) מדוע באו ישראל מוקדם לעזרה ברגלים? ומדוע הקדימו לבוא ביום כיפור?

בהצלחה!!!

פרק ב':

משנה א': הקדמה: בבית המקדש היו עשרים וארבע משמרות כלומר שהכהנים התחלקו לעשרים וארבע וכל שבוע חלק אחד שנקרא בית אב היה עובד, על כל העבודות במקדש היה הגרלה מי יעשה עבודה זו חוץ מתרומת הדשן שנעשית בעלות השחר ואם יעשו הגרלה לא יקומו כהנים מספק אולי יעשו עבודה זו על כן הייתה עבודה זו ללא הגרלה והזריזים השכימו לעשותה

בראשונה- בתחילה, **כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם-** כל כהן שרצה לעשות את עבודת תרומת הדשן יכול היה להשכים קום ולעשותה, **ובזמן שהן מרבין-** ואם כהנים רבים קמו לעשותה, כיצד יקבעו מי זכה בעבודה זו? **רצין ועולין בכבש-** עשו תחרות בין הכהנים לרוץ את המזבח שאורכו לב' אמה, **וכל הקודם את חברו בארבע אמות זכה-** וכל מי שהקדים והגיע לארבע אמות העליונות של המזבח זכה, **ואם היו שניהם שוין-** ואם הגיעו שניים בעת ובעונה אחת לארבע אמות העליונות, **הממנה אומר להם הצביעו-** הכהן הממונה על ההגרלות היה אומר להם להוציא אצבע וכך עשו הגרלה: היו עומדים בעיגול והממונה מורה לאחד להסיר מצנפתו לסימן שממנו התחיל למנות ואומר מספר יותר גבוה ממספר הכהנים שנמצאים שם וסופר אצבעותיהם עד שמגיע למספר שאמר והכהן הזה הוא המגריל הראשון וכל אלו שלימינו הם המגרילים אחריו, **ומה הן מוציאיין-** כאשר אמר הממונה להוציא אצבע איזה אצבע הוציאו? **אחת או שתיים-** או אצבע אחת או מי שחלש ולא יכול להחזיק רק אצבע אחת בחוץ יכול להוציא שתי אצבעות, **ואין מוציאיין אגדל במקדש-** ולא מוציאים אגודל בשעת ההגרלה מפני הרמאים שירצה שייצא המספר אצלו ויוציא גם אגודל והממונה יספור כל אצבע בנפרד כיוון שאפשר להרחיק את האגודל כל שייראה כאצבע מיד אחרת.

ועוד מעשה כתוב ביומא {כג' ע"א}:

ת"ר מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו נטל סכין ותקע לו בלבו עמד רבי צדוק על מעלות האולם ואמר אחינו בית ישראל שמעו הרי הוא אומר {דברים כא-א} כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך אנו על מי להביא עגלה ערופה על העיר או על העזרות געו כל העם בבכיה בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר אמר הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין **ללמדך** שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים.

משנה ב': הקדמה: במשנה מובא מדוע הפסיקו להתחרות על מעשה תרומת הדשן ועשו גם עליה הגרלה

מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש- היה מעשה בשני כהנים שרצו על הכבש כדי לזכות בתרומת הדשן והיו שניהם שווים, **ודתף אחד מהן את חברו ונפל ונשברה רגלו, וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפיס-** תיקנו בית דין שלא יעשו תחרות כדי לזכות בתרומת הדשן אלא עשו גורל כפי שלמדנו במשנה קודמת, **ארבעה פיסות היו שם-** כל עבודות המקדש נעשו על ידי ארבע הגרלות, **וזה הפיס הראשון-** ופיס זה של תרומת הדשן הוא הפיס הראשון ומי שזכה בו היה מעלה גם שני גזרי עצים למערכה {והרמב"ם מוסיף שזכה גם להכניס מחתה מלאה אש ממזבח חיצון למזבח פנימי להקטרת הקטורת}

משנה ג': הקדמה: במשנה מפורטים כל סוגי הפיס שנעשו במקדש בבוקר

הפיס השני מי שוחט- בגורל שני זכה המגריל שעלה המספר בגורלו לשחוט את קרבן התמיד, **מי זורק-** והשני העומד לימינו מקבל את הדם וזורקו, ועל פי הברטונרא הראשון זוכה בזריקה והשני בשחיטה, **מי מדשן מזבח הפנימי-** והשלישי העומד לימינו זוכה להוריד את האפר ממזבח הקטורת שבהיכל, **ומי מדשן את המנורה-** והרביעי העומד לימינו זוכה ליטול את הפסולת מהמנורה, **ומי מעלה אברים לכבש הראש והרגל-** והכהן החמישי זוכה להעלות את האברים של קרבן התמיד, שהיו מעלים עד חצי המזבח והולכים לקרות שמע בלשכת הגזית וחוזרים להעלותם למזבח, וכהן זה מעלה את הראש והרגל האחורית שבימין הקרבן תמיד, **ושתי הידים-** ואת הרגלים הקדמיות של הקרבן זכה להעלות הכהן השישי, **העקץ והרגל-** ואת החלק האחורי והאליה והרגל האחורית השמאלית זכה להעלותם הכהן השביעי, **החזה והגרה-** והכהן השמיני זכה להעלות את שומן החזה והמקום שהבהמה מעלה גרה שזה הצואר והצלעות והקנה והלב והריאה, **ושתי הדפנות-** והכהן התשיעי זכה להעלות את דפנות הקרבן עם השדרה והטחול והכבד, **והקרבים-** והכהן העשירי זכה להעלות את הקרבים, **והסלת-** והכהן האחד עשר זוכה להעלות את הסלת העשויה למנחת התמיד, **והחבתין-** והכהן השנים עשר זכה להעלות את מנחת הכהן גדול שהיה מקריב בכל יום עשירית האיפה סולת ומקריב חציו בבוקר וחציו בין הערביים, **והיין-** והכהן השלושה עשר זכה להעלות את רביעית ההין לנסך התמיד, **שלושה עשר כהנים זכו בו-** יוצא בסך הכל ששלשה עשר כהנים זכו בפיס זה, **אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע-** בן עזאי אמר לפני רבי עקיבא הלכה בשם רבי יהושע, **דרך הלוחו היה קרב-** שהעלו את החלקים למזבח כפי דרך הילוך הבהמה כלומר: הראש והרגל החזה והגרה, שתי הידיים, שתי הדפנות העוקץ והרגל, ולפי תנא קמא מעלים את החלקים לפי חשיבותם ואין הלכה כבן עזאי.

אין הם חולקים שהראש ורגל ימין קרבים ראשונים, מחלוקתם היא על המשך ההקרבה: **לת"ק כך הסדר:** שתי הידים, העוקץ ורגל שמאל, החזה והגרה ושתי הדפנות. **לב עזאי כסדר ההליכה:** החזה והגרה, שתי הידים, שתי הדפנות, העוקץ ורגל שמאל.

משנה ד': הקדמה: ממשיכה המשנה להסביר את סדר הפיס שעשו במקדש

הפיס השלישי- בגורל שלישי שעשו במקדש, **חדשים לקטרת בואו והפיסו-** היו מכריזים שכל הכהנים שעדיין לא הגרילו מימיהם את עבודת הקטרת מוזמנים לפיס כיוון שהייתה עבודה זו מעשרת את עושיה על כן היו מקפידים להנות את אלו שלא זכו עדיין, **והרביעי-** והפיס הרביעי **חדשים עם ישנים מי מעלה אברים מן הכבש למזבח-** כיוון שפיס שלישי הוא רק לחדשים צריך בפיס רביעי להכריז שכולם כולל מי שכבר זכה פעם יכול להשתתף בפיס ויזכה להעלות את האברים למזבח וינסך נסכיהם, כיוון שהכהנים שזכו בפיס שני היו רק מעלים עד חציו של כבש וכעת הייתה הגרלה מי מעלה עד למזבח ממש ומנסך.

משנה ה': הקדמה: כיצד יתכן שפעמים יהיה התמיד קרב בעבודת תשעה כהנים ופעמים בעבודת שנים עשר

תמיד קרב בתשעה, בעשרה, באחד עשר, בשנים עשר לא פחות ולא יותר- בקרבן תמיד מתעסקים תשעה כהנים או עשרה או אחד עשר או שנים עשר כהנים לא פחות מתשעה ולא יותר מתשעה, **כיצד-** אימתי קרב במספר הכהנים האמורים? **עצמו בתשעה-** כאשר קרב בכל ימות השנה מתעסקים בו תשעה כהנים, הראשון מעלה את הראש והרגל והשני מעלה את שתי הידים והשלישי את העוקץ והרגל והרביעי את החזה והגרה והחמישי את שתי הדפנות והששי את הקרביים והשביעי את הסולת והשמיני את החביתין והתשיעי את היין, **בחג, ביד אחד צלוחית של מים הרי כאן עשרה-** בחג סוכות שיש גם ניסוך המים היה עולה עוד כהן עם צלוחית של מים ויחד עם התשעה האחרים עולים לעשרה, **בין הערבים באחד עשר-** קרבן תמיד של בין הערביים של כל יום היה קרב באחד עשר, **הוא עצמו בתשעה ושנים בידם גזרי עצים-** ההקרבה עצמה בתשעה כפי שמנינו למעלה ועוד שני כהנים היו מעלים גזרי עצים, ובבוקר היה הכהן שזכה בתרומת הדשן מביא את העצים, **ובשבת באחד עשר-** וגם ההקרבה בשבת היה באחד עשר, **הוא עצמו בתשעה ושנים בידם שני בזכי לבונה של לחם הפנים-** הוא עצמו קרב בעבודת תשעה כפי שמנינו לעיל ושני כהנים הקריבו את שני כפות הלבונה שהיו באות עם לחם הפנים בכל שבוע ובשבת הקריבו אותם, **ובשבת שבתוך החג-** ובשבת שבתוך חג הסוכות, וסתם חג הכוונה לסוכות, **ביד אחד צלוחית של מים-** היו מעלים התשעה שמנינו לעיל ועוד שנים את בזיכי הלבונה ועוד אחד את צלוחית המים הריהם יחד שנים עשר.

משנה ו': הקדמה: המשנה מפרטת כמה כהנים עסקו בקרבנות אחרים, כיוון שיש הבדל בין כבש קטן לקרבנות גדולים

איל קרב באחד עשר- בהקרבת איל מתעסקים אחד עשר כהנים, **הבשר בחמשה-** את הבשר מעלים חמשה: הראשון את הראש והרגל, השני את שתי הידים, השלישי את העוקץ והרגל, הרביעי את החזה והגרה והחמישי את שתי הדפנות, **הקרבים והסלת והיין בשנים שנים-** הקרביים של איל כבדים משל כבש וצריכים שני כהנים בנשיאתם וכן הסלת של כבש היא עשרון אחד ושל איל הם שתי עשרונים והיין בכבש הוא רביעית ההין שהם שלשה לוגין ושל איל הם שלישית ההין שהן ארבעה לוגין, על כן קרבים כולם בשנים ויוצא שששה אלו עם חמשה הראשונים הם אחד עשר.

משנה ז': הקדמה: המשנה ממשיכה לפרט כמה כהנים עסוקים בהקרבת קרבנות שונים **פר קרב בעשרים וארבעה-** פר שאבריו כבדים במיוחד צריכים עשרים וארבעה כהנים שיהיו עסוקים בו, **הראש והרגל-** הראש והרגל של הפר בשלושה ובאיל וכבש באחד, **הראש באחד, והרגל בשנים-** כהן אחד העלה את הראש ושני כהנים מעלים את הרגל האחורית הימנית, **העקץ והרגל-** העקץ והרגל שבאיל וכבש מספיק אחד כאן טעונים ארבעה כהנים לנושאם, **העקץ בשנים, והרגל בשנים-** שנים נשאו את העוקץ ושנים את הרגל, **החזה והגרה-** גם חזה וגרה שבכבש ואיל מספיק באחד כאן טעונים ארבעה, **החזה באחד והגרה בשלשה-** אחד נשא את החזה ושלשה את הגרה, **שתי הידים בשנים-** שתי הרגליים הקדמיות נישאו בידי שני כהנים, **שתי הדפנות בשנים-** את הדפנות נשאו שני כהנים, **הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה-** כל אחד מאלו בשלושה כהנים ויחד הם תשעה ויוצא כולם עשרים וארבעה, **במה דברים אמורים-** מתי מדובר שעושים פיס מי מקריב ומי נושא אברים? **בקרבנות ציבור-** בקרנות הבאים לכפרה על הציבור כגון קרבנות תמיד ומוספין, **אבל בקרבן יחיד-** אבל בקרבן שאדם מביאו אם לנדבה אם לנדר וכיוצא בזה, **אם רצה להקריב מקריב-** יכול כהן אחד לעשות את העבודה ללא פיס, **הפשטן ונתוחן של אלו ואלו שוין-** הפשטת הקרבן וחלוקת אבריו שווים לכל סוגי הקרבנות האמורים בכך שעבודות אלו כשרות בזר.

שאלות לחזרה:

משנה א':

- 1) מדוע לא עשו בתחילה פיס על תרומת הדשן?
- 2) כיצד הגרילו בתחילה את הזכות לעבוד?

(3) מדוע לא מוציאים אגודל בפיס של המקדש?

משנה ב':

(4) מדוע בוטלה סוג ההגרלה הראשונה?

(5) במה זכה הכהן בפיס ראשון?

משנה ג':

(6) מנה בקיצור במה זכו שלשה עשר הכהנים בפיס השני!

(7) לפי איזה סדר מקריבים את האברים?

משנה ד':

(8) מדוע הכריזו שרק החדשים משתתפים בגורל השלישי?

(9) מדוע הכריזו שוב גם לפני גורל רביעי?

(10) במה זכה המגריל בפיס רביעי?

משנה ה':

(11) מתי קרב התמיד בתשעה?

(12) באיזה אופן קרב בעשרה?

(13) באילו שני אופנים קרב באחד עשר?

(14) מתי קרב בשנים עשר?

משנה ו':

(15) מדוע שונה דין איל מכבש?

(16) במה שונים מידות הסולת והיין של האיל מהמידות של כבש?

משנה ז':

(17) במה שונה דין פר מדין איל וכבש?

(18) באיזה סוג קרבנות עושים פיס ובאילו לא עושים פיס?

(19) איזה סוג עבודה כשרה אצל כולם בזר?

בהצלחה!!!

פרק ג':

משנה א': הקדמה: במשנה מובא באיזה שעה היו מקריבים תמיד של שחר

אמר להם הממונה- אומר הממונה לכהנים, צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה- צאו למקום גבוה במקדש וראו האם הגיע זמן שחיטת התמיד שפסול לשחיטה בלילה, אם הגיע, הרואה אומר בקראי- כאשר הגיע זמן השחיטה מודיע הרואה שהאיר והבריק השחר, מתתיא בן שמואל אומר- מתתיא בן שמואל חולק ואומר שלא מספיק שיאיר השחר, האיר פני כל המזרח עד שבתברון- הממונה שואל האם האיר כל צד מזרח עד חברון ומזכיר את שם העיר כדי לעורר זכות אבות שטמונים שם, והוא אומר הן- והרואה אומר שאכן האיר וזהו הזמן לשחיטה.

משנה ב': הקדמה: ממשיכה המשנה לדון מדוע צריך לכל זה וכן מובא דין אימתי טובלים ואימתי מקדשים ידים ורגלים

ולמה הצרכו לכך- ומדוע צריך לעלות למקום גבוה, ולפי פירוש אחר הכוונה היא מדוע צריך שיאיר כל צד מזרח? שפעם אחת עלה מאור הלבנה- שאירע מקרה שהאיר אור הלבנה ודמו שהאיר המזרח- וחשבו שעלה השחר והאיר את צד מזרח, ושחטו את התמיד- ומיד הזדרזו לשחוט את התמיד של שחר, והוציאוהו לבית השרפה- ולאחר שהתבררה הטעות שרפוהו מפני שנשחט והוקרב בפסול, ולמרות שאין הלבנה יכולה להאיר כך ביום כיפור מפני שרק באמצע החודש יכול להיות טעות בכל זאת חששו לכך.

הורידו כהן גדול לבית הטבילה- המשנה חוזרת ואומרת שכאשר הודיעו שהאיר כל המזרח מיד ירד כהן גדול לטבול שהרי הוא טעון טבילה קודם הקרבת תמיד של שחר וביום כיפור כל העבודות על ידי כהן גדול נעשות, זה הכלל היה במקדש- כלל זה היה במקדש: כל המסיך רגליו טעון טבילה- כל העושה צרכיו טעון טבילה במקוה של ארבעים סאה, וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים- וכל המטיל מים מספיק לו קידוש ידיו ורגליו.

משנה ג': הקדמה: עבודה נעשית רק לאחר טבילה ועל כן ביום כיפור טבל הכהן והתקדש הרבה פעמים

אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו טהור עד שיטבל- אסור לאדם ואפילו אדם טהור להכנס למקדש לעשות עבודה ללא שטבל קודם לכן, חמש טבילות ועשרה קדושים טובל כהן גדול ומקדש בו ביום- ביום כיפור טובל כהן גדול חמש טבילות ומתקדש עשר פעמים, וכלן בקדש על בית הפרוה- וכל הטבילות נעשו במקוה שבעזרה הנמצאת בגג

לשכת בית הפרוה, חוץ מזו בלבד - חוץ מטבילה ראשונה שלפני הקרבת התמיד שטובלה במקוה שעל גבי שער המים שהרי זו טבילה שכל אדם הנכנס לעבוד עבודה חייב בה.

משנה ד': הקדמה: במשנה מובאים דינים והנהגות לכהן גדול ביום כיפור

פרסו סדין של בויץ בינו לבין העם - פרשו סדין יקר העשוי מבד הנקרא בויץ בין הכהן העולה לטבילה לבין העם ועשו זאת משום צניעות או כדי להזכיר שעבודת הכהן גדול ביום כיפור בבגדי לבן {בוץ}, פשט ירד וטבל - פשט הכהן הגדול את בגדי החול שלו וירד לטבול טבילה ראשונה, עלה ונסתפג - וכאשר עלה מן המקווה ניגב גופו בסדין {וגם זו אחת מן העבודות}, הביאו לו בגדי זהב - ולבש את בגדי הזהב שהם שמונת הבגדים שבארבעה מהם היה זהב: חושן, אפוד, פעמוני המעיל והציץ, ולבש וקדש ידיו ורגליו - ולאחר שלבשם רחץ ידיו ורגליו, הביאו לו את התמיד - ולאחר קידוש הידיים והרגליים הביאו לפניו את הכבש של קרבן תמיד של שחר, קרצו ומרק אחר שחיטה על ידו - שחטו מהר את רוב הסימנים וכהן אחר גמר את העבודה כיוון שהכהן הגדול צריך לקבל את הדם, קבל את הדם וזרקו - והכהן הגדול מקבל את הדם וזורקו על גבי המזבח, נכנס להקטיר קטרת של שחר - ונכנס להקטיר קטרת על גבי מזבח הזהב, ולהטיב את הנרות ולהקריב את הראש ואת האברים - ולתקן את הנרות ולהקריב את הראש והאברים של עולת תמיד, ואת החבתין - ומקריב את מנחת הכהן גדול שמקריב כל יום עשירית האיפה סלת חציה בבוקר וחציה בערב, ואת היין - ומנסך את היין.

משנה ה': הקדמה: במשנה מובא דין הקטרת ותוספת דינא לעניין המקווה שטובל בה הכהן גדול

קטרת של שחר היתה קרבה בין דם לאברים - הקטרת המוקטרת בכל יום הייתה מוקטרת בין זריקת דם התמיד להקרבת אבריו כיוון שלא היו העבודות ממש סמוכות והיה זמן להקטרת הקטרת, **והטעם** שקודמת לאברים: מפני שבקטרת כתוב בבקר בבקר ואילו בתמיד כתוב פעם אחת בבקר, של בין הערבים בין אברים לנסכים - וקטרת שהיו מקטירים בבין הערבים הייתה קרבה בין הקרבת האברים של קרבן תמיד של בין הערבים לבין הקרבת הנסכים של הסלת והיין, **והטעם** שקודמת לנסכים ולא לאברים בערב: שכתוב "כמנחת הבקר וכנסכו" כמו שבבקר קטרת קודמת לנסכים אף בערב קודמת ומכך שלא כתוב כאברי הבקר משמע שרק לנסכי הערב קודמת ולא לאברים. אם היה כהן גדול זקן או אסטניס - אם הכהן גדול היה זקן או מפונק שלא סובל טבילה במים קרים, מתמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן כדי שתפוג צנתו - כיוון שאין שבות במקדש יכולים היו לחמם ברזלים ובשעת טבילה להניחם במים שיפיגו את הקרירות, או שחיממו מים מערב יום כיפור ושפכוהו למקווה.

משנה ו': הקדמה: המשנה ממשיכה להסביר את סדר העבודה ביום כיפור

הביאוהו לבית הפרוה ובקדש היתה - הביאו את הכהן ללשכה בעזרה שנקראה פרוה על שם האדם שבנאה והיה בגגה מקוה, וזו היא הטבילה השניה שחייבת להיטבל בקודש שהרי למדנו שכל הטבילות בקודש חוץ מהראשונה, **פרסו סדין של בויץ בינו לבין העם** - כדי להזכירו שעבודת הקודש בבגדי לבן, **קדש ידיו ורגליו ופשט** - לפי תנא קמא קודם מקדש ידיים ורגליים ואחר כך פושט את בגדי הזהב, **רבי מאיר אומר** - רבי מאיר חולק וסובר, **פשט קדש ידיו ורגליו** - לאחר שפושט בגדי זהב מקדש ידיו ורגליו שלדעתו הקידוש הוא לכבוד הבגדים שעומד ללבוש שהם בגדי לבן ולפי תנא קמא הקידוש הוא לקראת פשיטת בגדי הזהב ואין הלכה כרבי מאיר, **ירד וטבל עלה ונסתפג** - ירד וטבל טבילה שניה ועולה מן המקוה ומנגב גופו בסדין, **הביאו לו בגדי לבן, לבש** - ולאחר שהביאו לו בגדי לבן אותם לובש לכבוד עבודות מיוחדות של יום כיפור, **וקדש ידיו ורגליו** - ומקדש ידיו ורגליו לכבוד בגדים אלו, ולפי רבי מאיר מקדשים לכבוד בגדים אלו פעמיים.

משנה ז': הקדמה: במשנה מובאים ערכם של הבגדים שלבש הכה"ג ביום כיפור

בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה - לעבודת הבוקר היה לובש בגדי לבן העשויים מבד מעולה הבא מהעיר פלוסין שבמצרים והיא רעמסס, והם שווים שנים עשר מנה, **ובין הערבים הנדוין של שמנה מאות זוז** - ולעבודת בין הערבים לובש בגדי לבן הבאים מארץ הודו ששווים שמונה מאות זוז שהם שמונה מנים, **דברי רבי מאיר** - כך סובר רבי מאיר, שהבגדים היו שווים יחד עשרים מנה, **וחכמים אומרים** - וחכמים חולקים ואומרים, **בשחר היה לובש של שמונה עשר מנה ובין הערבים של שנים עשר מנה הכל שלשים מנה** - בעבודת השחר לבש בגדים ששווים שמונה עשר מנה ובעבודת בין הערבים לבש בגדים ששווים שנים עשר מנה והכל יחד שלושים מנה, ובגדי השחר יקרים יותר תמיד משום שנאמר בהם ארבע פעמים "בד", **אלו משל צבור** - שווי בגדים המוזכר כאן באים מכספי ציבור, **ואם רצה להוסיף מוסיף משלו** - ואם רוצה הכהן להוסיף ולקנות בגדים יקרים יכול לתת משלו ובתנאי שיתנם כתרומה לקודש.

משנה ח': הקדמה: מפורטים במשנה דיני קרבן כפרה ביום הכיפורים

בא לו אצל פרו - קרב הכהן לפר שהביא וצריך להיות משלו כדי לכפר על ביתו, **ופרו היה עמד בין האולם ולמזבח** - והעמידו את הפר בצד צפון אך באופן שיהיה הכי קרוב להיכל משום חולשת הכהן גדול שצריך להוליך את הדם לקדש הקדשים, **ראשו לדרום ופניו למערב** - מעמידים אותו בין דרום לצפון כדי שלא יהיה מול המזרח מפני החשש שמא יטיל גללים אך מטום פניו למערב, **והכהן עמד במזרח ופניו למערב** - והכהן גדול עומד כשפניו למערב שזהו צד ההיכל, **וסומך שתי ידיו עליו ומתודה** - וסומך שתי ידיו על הפר בין קרניו ומתודה, **וכך היה אומר** - וכך היה מתודה, **אנא השם** {ואומר שם המפורש} **עויתי פשעתי הטאתי לפניך אני וביתי, אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולהטאים**

שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה יכפר עליכם וגו', וסדר הוידי הוא לדעת רבי מאיר שאומרים כסדר הזה: עויתי, פשעתי וחטאתי, וחכמים סוברים שאומר חטאתי, עויתי ופשעתי והלכה כחכמים, **והן עוננין אחריו**- והכהנים והעם העומדים בעזרה ושומעים את השם המפורש יוצא מפי הכהן הגדול עוננין אחריו: **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**.

משנה ט': הקדמה: ממשיכים לומר את סדר עבודתו ואגב כך מזכירים לשבח את יהושע בן גמלא

בא לו למזרח העזרה לצפון המזבח- לאחר הוידי הולך הכהן גדול למזרח העזרה שהוא לצד הצפוני של המזבח, **הסגן מימינו וראש בית אב משמאלו**- הסגן שמינו תחתיו כמחליף אם יארע בו פסול הולך מימינו וראש בית אב של אותו שבוע הולך משמאלו שהרי משמרות הכהונה מחולקים לעשרים וארבע ולכל משמר יש ראש, **ושם שני שעירים וקלפי היתה שם ובה שני גורלות**- ובמקום זה {מזרח העזרה מצפון למזבח} היו עומדים שני השעירים ושם היה ארגז עץ שבו הגרילו איזה שעיר לה' ומשנהו לעזאזל, **של אשכרוע היו**- בתחילה היו הגורלות עשויים מעץ הנקרא אשכרוע שהוא בוס"א- בוק, **ועשאן בן גמלא של זהב**- וכאשר התמנה יהושע בן גמלא לכהונה גדולה עשאן מזהב לכבוד היום, **והיו מזכירין אותו לשבח**- ועל מעשה זה היה נזכר שמו לשבח.

משנה י': הקדמה: לפני שממשיכה המשנה בסדר היום מזכירים עוד אנשים ומשפחות לשבח או לגנאי אגב כך שכבר הוזכר אחד לשבח

בן קטין עשה שנים עשר דד לכיור שלא היו לו אלא שנים- בכיור ממנו רחצו ידים ורגלים היו בתחילה רק שני ברזים ובן קטין הוסיף עוד עשרה כדי שכל הכהנים שהגרילו בפיס שני יוכלו לקדש כאחד, ולמרות שמוזכרים שם שלושה עשר כהנים שזכו בפיס הרי השוחט אינו טעון קידוש שהרי שחיטה כשרה בזר, **ואף הוא עשה מוכני לכיור שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה**- ובן קטין עשה עוד מעשה שמוזכר בו לשבח שכיוון שהיו המים שבכיור נפסלים בלינה {שהכיור הוא כלי שרת וכל המתקדש בכלי שרת נפסל בלינה} והיו צריכים כל בוקר לשפוך את המים על כן התקין גלגל שיחבר את המים שבכיור למים שבבור ולא נפסלים בלינה, **מנבו המלך היה עושה כל ידות הכלים של יום הכפורים זהב**- מנבו המלך שהיה גר עשה את כל כלי יום כפור שיהיו הידות מזהב ומדובר על כלי שרת שאינם יכולים להיות מזהב כגון סכין ועל כן עשה ידותיהם מזהב, **הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל**- הילני אמו של מונבו שאף היא התגיירה עשתה נברשת בפתח העזרה שכאשר עלתה החמה והיו קרניה מגיעות לנברשת היו יוצאים ניצוצות מבריקים שהייתה הנברשת נוצצת וכך ידעו כולם שהגיע זמן קריאת שמע, **ואף היא עשתה טבלא של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה**- ועוד עשתה הילני לטובה: טס

של זהב עליה כתובה פרשת סוטה כדי שאם יצטרכו להעתיק פרשת סוטה לא יצטרך להביא ספר תורה, ניקנור נעשו נסים לדלתותיו - ניקנור עשה שתי דלתות לשערי המקדש באלכסנדריה שבמצרים והיו מברוש מצופות נחושת ואירע נס בהם שנסעו בספינה וכו' וכיוון שנעשו בהם ניסים לא שינו אותם לזהב למרות שאת שאר השערים שינו, והיו מזכירין אותו לשבת - ואף הוא מוזכר לשבת על מעשיו. ויש גורסים אותם שכל אלו המוזכרים כאן לשבת הם מוזכרים.

על ניקנור מספרת הגמרא כך {יומא לח' ע"א}:

ת"ר מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו נטלו אחת מהן והטילוה לים ועדיין לא נח הים מזעפו בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר להם הטילוני עמה מיד נח הים מזעפו והיה מצטער על חברתה כיון שהגיע לנמלה של עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה ויש אומרים בריה שבים בלעתה והקיא אתה ליבשה ועליה אמר שלמה {שיר השירים א'-יז'} קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים אל תיקרי ברותים אלא ברית ים לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים ויש אומרים מפני שנחושטן מוצהבת היתה ר' אליעזר בן יעקב אומר נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב:

משנה יא': הקדמה: עתה מוזכרים אנשים לגנאי

ואלו לגנאי: של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים - אנשי בית גרמו לא רצו ללמד כיצד עושים את לחם הפנים בצורה כמין תיבה פרוצה בלי שישבר או יתעפש, של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטרת - אנשי בית אבטינס לא רצו ללמד על סוג העשב הנקרא מעלה עשן הגורם לעשן לעלות ישר כמקל, הגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד - הגרס בן לוי ידע להנעים בשיר או שידע להוציא קולות מיוחדים מפיו ולא רצה ללמד אחרים, בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב - בן קמצר לא רצה ללמד אומנות של כתיבת השם בבת אחת שהיה מניח ארבע קולמוסין בין אצבעותיו וכתב בבת אחת את שם השם, על הראשונים נאמר זכר צדיק לברכה - על המוזכרים במשנה י' נאמר זכר צדיק לברכה שכאשר מזכירים שמם מברכים אותם, ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב - ועל האחרונים נאמר ושם רשעים ירקב, ובביתא מובא שגם אלו הביאו תשובה לדבריהם כדי שלא ישתמשו בזה אנשים שאינם מהוגנים לעבודה זרה, ורק בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו ועליו נאמר ושם רשעים ירקב, **אמנם** לפי הברטנורא

משמע שלמד שמהמשנה משמע שלא קיבלו החכמים את טענת המשפחות וממילא גם הם מוזכרים לגנאי.

שאלות לחזרה:

משנה א':

- (1) מה ההבדל בין אם אומרים ברקאי לבין האיר פני כל המזרח?
- (2) מדוע מזכירים את חברון?

משנה ב':

- (3) מפני מה היו מבררים כל כך הרבה האם הגיע זמן ההקרבה?

משנה ג':

- (4) מה ההדגשה אין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול?
- (5) מפני מה טבל הכהן גדול ביום כפור חמשה פעמים והתקדש עשרה פעמים?
- (6) מפני מה רק הטבילה הראשונה הייתה מחוץ לעזרה?

משנה ד':

- (7) מדוע פרסו סדין בינו לעם?
- (8) מה הפירוש קרצו ומדוע המשיך כהן אחר את השחיטה?

משנה ה':

- (9) מדוע קטרת של שחר קרבה בין זריקה להקרבת אברים?
- (10) מדוע קטרת של בין הערבים קרבה בין הקרבת אברים לניסוך נסכים?
- (11) כיצד חיממו לכהן גדול את מי המקוה?

משנה ו':

- (12) מה המחלוקת בין תנא קמא לרבי מאיר?

משנה ז':

- (13) מה המחלוקת בין רבי מאיר לחכמים?
(14) בגדי השחר יקרים יותר לכל הדעות- מדוע?
(15) הסבר את שמות המקומות: פלוסין, הנדוין, פרוה?

משנה ח':

- (16) מה ההדגשה "פרו"?
(17) כיצד יתכן שיעמוד הקרבן כשראשו לדרום ופניו למערב ומדוע עשו כך?
(18) כיצד הוא סדר הוידוי?
(19) מדוע העמידו את הפר בצפון העזרה סמוך להיכל?

משנה ט':

- (20) מה תפקיד הסגן וראש בית אב?
(21) על מה מוזכר בן גמלא לשבח?

משנה י':

- (22) מדוע הוסיף בן קטין עוד עשרה ברזים?
(23) ואם כך, מדוע לא הוסיף אחד עשר ברזים?
(24) על אלו שני דברים מוזכרת הילני המלכה לשבח?

משנה יא':

- (25) מדוע נזכרים בית גרמו לגנאי?
(26) מדוע מוזכרים בית אבטינס לגנאי?
(27) על מי נאמר לכל השיטות שם רשעים ירקב?
(28) מה אמרה הברייתא מדוע יש צד לומר שגם המשפחות הללו יוזכרו לשבח?
(29) מדוע לפי הברטנורא מוזכרים כל המשפחות במשנה יא' לגנאי?

בהצלחה!!!

מובא ביומא {לח' ע"א}:

ת"ר בית גרמו היו בקיאיין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לרדות כמותן שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת כששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר {ישעיה מג-ז} כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וחזרו בית גרמו למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו להם יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניזונין לקיים מה שנאמר {במדבר לב-כב} והייתם נקיים מה' ומישראל: **של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת: ת"ר בית אבטינס** היו בקיאיין במעשה הקטורת ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן של הללו מתמר ועולה כמקל של הללו מפציע לכאן ולכאן וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר {משלי טז-ד} כל פעל ה' למענהו וחזרו בית אבטינס למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב אמרו שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן וכשנושאיין אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסם שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין לקיים מה שנא' והייתם נקיים מה' ומישראל **תניא אמר ר' ישמעאל** פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אחד מבני בניהם אמרתי לו אבותיך בקשו להרבות כבודן ורצו למעט כבוד המקום עכשיו כבוד מקום במקומו ומיעט כבודם **אמר ר' עקיבא** (פעם אחת) סח לי ר' ישמעאל בן לוגא פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים וראיתי (ששחק ובכה) אמרתי לו מפני מה בכית אמר לי כבוד אבותי נזכרתי ומפני מה שחקת אמר לי שעתידי הקב"ה להחזירה לנו ומפני מה נזכרת אמר לי מעלה עשן כנגדי הראהו לי אמר לי שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם **אמר ר' יוחנן בן נורי** פעם אחת מצאתי זקן א' ומגילת סממנין בידו אמרתי לו מאין אתה אמר לי מבית אבטינס אני ומה בידך אמר לי מגילת סממנין הראהו לי אמר לי כל זמן שבית אבא היו קיימין לא היו מוסרין אותו לכל אדם ועכשיו הרי הוא לך והזהר בה וכשבאתי וסחתי דברי לפני ר"ע אמר לי מעתה אסור לספר בגנותן של אלו **מכאן אמר בן עזאי** בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך **{לח' ע"ב}** ומשלך יתנו לך אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא: **הוגרס בן לוי וכו': תניא** כשהוא נותן קולו בנעימה מכניס גודלו לתוך פיו ומניח אצבעו בין הנימין עד שהיו אחיו הכהנים נזקרים בבת ראש לאחוריהם **ת"ר** בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב אמרו עליו שהיה נוטל ד' קולמוסין בין אצבעותיו ואם היתה תיבה של ד' אותיות היה כותבה בבת אחת **אמרו לו** מה ראית שלא ללמד כולן מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו על הראשונים נאמר {משלי י-ז} זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחביריו נאמר {משלי י-ז} ושם רשעים ירקב

פרק ד'

משנה א': הקדמה: במשנה זו חוזרים לעבודת כהן גדול וסדר הגורלות בין השעיר לה' לבין השעיר לעזאזל

טרף בקלפי הכהן הגדול מערבב את הגורלות בקלפי ומוציא את לוחות העץ בחטף כדי שלא יבדוק שיעלה לו לה' בימין שזה סימן טוב **והעלה שני גורלות** מעלה בכל יד גורל אחד, **אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל** על אחד מהם היה כתוב לשם שזה יהיה הקרבן המוקרב על המזבח ואילו על השני כתוב לעזאזל שהוא השעיר המשתלח, וכאשר מעלה את הגורלות היו עומדים **הסגן מימינו וראש בית אב לשמאלו. אם של שם עלה בימינו** אם הלוח שכתוב עליו לה' עלה ביד ימין **הסגן אומר לו: אישי כהן גדול הגבה ימינך** הרי שהסגן העומד מימינו אומר לו הגבה ימינך כדי שיראו כולם שזהו הגורל שעלה לה', **ואם של שם עלה בשמאלו** אם הלוח שכתוב עליו לה' עלה ביד שמאל, **ראש בית אב אומר לו: אישי כהן גדול הגבה שמאלך** הרי שראש בית אב העומד בשמאלו אומר לו להגביה ימינו כדי שיראו כולם היכן עלה הגורל לה'. **נתנן על שני השעירים** ומניח הכהן הגדול את לוחות העץ על השעירים, מה שעלה ביד ימין מניח על השעיר העומד לימינו ומה שעלה בשמאל מניח על השעיר העומד לשמאלו **ואומר: לה' חטאת מזכיר את השם המפורש ככתיבתו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר חטאת אלא לה' רבי ישמעאל סובר שמספיק אם אומר הכהן הגדול לה' ומניח על גבי השעיר את הגורל לה' וכבר לא צריך לומר חטאת כי פשיטא שהשני הוא לחטאת. ואין הלכה כר"י. והן עוננין אחריו: וכל הכהנים והעם העומדים בעזרה כאשר היו שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול היו אומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.**

משנה ב': הקדמה: ממשיכה המשנה לתאר את סדר העבודה עם קרבנות הכפרה

קשר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח לאחר שהניח את הגורלות על השעירים קושר הכהן הגדול רצועת צמר בצבע אדום על ראשו- בין קרניו- של השעיר המשתלח **והעמידו כנגד בית שלוחו** ומעמידו מול שער המזרח דרכו ייצא לשלחו לעזאזל, **ולנשחט כנגד בית שחיטתו** ולשעיר שעומד להיות קרב קושר לשון של זהורית בצוארו וזה לסימן כדי שלא יתבלבלו ביניהם, ודווקא לשון של זהורית הניח כדי שכאשר ימחל ה' לעוונות ישראל יתחלף ציבעו ללבן ויקוים הפסוק אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. **בא לו אצל פרו שניה** הולך הכהן אל הפר בפעם השניה **וסומך שתי ידיו עליו ומתודה** שבפעם ראשונה התודה על עוונותיו ועל עוונות אנשי ביתו ועכשיו כשכופר לו והוא זכאי יש לו יכולת להתוודות בשביל כל קהל ישראל, **וכך היה אומר:**

אנא השם ומזכיר שם המפורש כפי שנכתב, עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך, אנא השם, כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתיך לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך, ככתוב בתורת משה עבדך: כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, וגם משנה זו היא לדעת רבי מאיר שאומרים עויתי פשעתי וחטאתי וההלכה היא כדעת חכמים שאומרים חטאתי, עויתי ופשעתי, והן עונין אחריו והכהנים והעם כשהיו שומעים את השם המפורש יוצא מפי כהן גדול היו עונים אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

משנה ג': הקדמה: המשנה מלמדת את מעשה הקרבת הפר עליו התוודה הכהן הגדול שחטו וקבל במזרק את דמו שכפי שלמדנו בפרקים קודמים שכל עבודת יום הכיפורים צריכה להעשות על ידי הכהן גדול בעצמו, ונתנו למי שהוא ממרס בו והיה נותן את המזרק עם דם הפר לכהן שהיה מערבב אותו על הרובד הרביעי שבהיכל שהיה עומד על שורת האבנים הרביעית שמפתח ההיכל ולחוץ, שאי אפשר לפרש שורה רביעית מפתח ההיכל ולפנים שהרי נאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו, כדי שלא יקרש ועירבב את הדם כדי שלא יקרש שהרי הכהן גדול צריך לעשות אתו עוד זריקת הדם. נטל מחתה לוקח הכהן גדול מחתה לחתות גחלים בשביל הקטורת ועלה לראש המזבח שנמצא בעזרה ופנה גחלים אילך ואילך ומפנה מהגחלים לצד זה ולצד זה וחותה ולוקח במחתה מן המעכלות הפנימיות מן הגחלים שהיו בפנים האש שהם נתאכלו היטב וירד מן המזבח והניחה על הרובד הרביעי שבעזרה ומניח את המחתה עם הגחלים ברובד הרביעי שבעזרה שם עמד הכהן שממרס בדם הפר.

משנה ד': הקדמה: המשנה מביאה את ההבדלים שהיו במחתה ובקטורת בין יום הכיפורים לשאר ימות השנה

בכל יום היה חותה בשל כסף בכל יום היה הכהן שזכה לעשות את מעשה הקטורת חותה במחתה העשויה מכסף ומערה בשל זהב ואחר כך העבירם למחתה מזהב, והטעם: מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל ועבודת חתיית הגחלים גורמת לזהב שישרף ויכלה, על כן חותה בשל כסף, והיום חותה בשל זהב ובה היה מכניס ואילו ביום כיפור היה גם חותה בשל זהב, והטעם: כדי להקל על הכהן גדול שלא יצטרך להערות מכלי לכלי, שחוששים לחולשתו שהרי עושה את כל העבודות לבד לאחר שלא ישן ולא טעם. הבדל שני: בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה בתוך של שלשת קבין כל יום היה חותה במחתת כסף של ארבע קבין והיה מערה לתוך מחתה של שלושת קבין ואת הקב שנשפך היו מכבדים לאמת המים שבעזרה והיום חותה בשל שלשת קבין ובה היה מכניס בלי לערות למחתה אחרת וזאת עשה גם בשביל להקל על הכהן גדול. דעה חולקת: רבי יוסי אומר: בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך של שלשת קבין וכיוון שסאה היא ששה

קבין הרי שלדעתו התפזרו שלושה קבין שפינו לאמת המים והיום חותה בשל שלשת קבין ובה היה מכניס ואין הלכה כרבי יוסי. הבדל שלישי: בכל יום היתה כבדה והיום קלה בכל יום היה דופן המתחה עבה והיום דופנה דק. הבדל רביעי: בכל יום היתה ידה קצרה בכל יום הייתה הידית של המתחה קצרה והיום ארכה כדי להקל עליו שיוכל להניחה תחת לזרועו. הבדל חמישי: בכל יום היה זהבה ירק והיום אדם צבע הזהב של המתחה בכל יום היה ירוק והיום היה הזהב אדום שהוא משובח יותר והוא נקרא זהב פרוויים כלומר שאדום כדם פרים וזה נעשה בשביל כבוד היום, דברי רבי מנחם. הבדל שישי: בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים והיום מוסיף מלא חפניו כל יום היה מקריב חצי פרס שהוא חצי מנה בבוקר וחצי בין הערבים והיום מקטיר שלוש פעמים ועל כן לבד מפרס לבוקר ופרס לבין הערבים מוסיף עוד מלוא חפניו בשביל להכניסו לקדש קדשים. הבדל שביעי: בכל יום היתה דקה והיום דקה מן הדקה בכל יום הייתה הקטורת דקה שהוא שוחק היטב את הסממנים כמו שכתוב ושחקת ממנה הדק, ואילו ביום כיפור שוחק שוב לאחר שחיקה ושוחקם יפה יפה כדי שתהא דקה מן הדקה.

משנה ה': הקדמה: מפני שפירטו במשנה קודמת על שינויים שנעשו ביום כיפור אומרת המשנה עוד שינויים שנעשו ביום זה.

בכל יום כהנים עולים במזרחו של כבש חכמים אמרו: כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין וכיוון שהכבש היה בדרומו של מזבח והעולה בו ימינו לצד מזרח על כן הכהן המעלה את האברים למזבח עולה ממזרחו של כבש ויורדין במערבו ולאחר שהלך את כל צד מזרח ואת כל צד צפון של מזבח כשהגיע לצד מערה הייתה ימינו למערב על כן יורד מצד מערב, ולא הולכים באמצע שאין כהנים רשאים ללכת באמצע משום כבוד שמים. והיום כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע ביום כיפור כהן גדול עולה ויורד באמצע הכבש כדי להראות את חשיבותו שהוא כבן בית ההולך במקום שהוא חפץ. רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע אין כל שינוי בין יום כיפור לשאר ימות השנה בדבר זה מפני שתמיד כהן גדול עולה ויורד באמצע הכבש. ואין הלכה כר"י. הבדל נוסף: בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור כל יום נעשה קידוש ידים ורגלים מהכיור שבעזרה והיום מן הקיתון של זהב ביום כיפור מקדש את כל עשרת הקידושים של ידיו ורגליו מכד של זהב שזה דרך כבוד. רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב אין הבדל בדבר זה בין יום כיפור לשאר ימות השנה מפני שתמיד מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב, ואין הלכה כר"י.

משנה ו': הקדמה: במשנה מובאים כל השיטות כמה מערכות אש על גבי המזבח ולפי כולם היה ביום כיפור מערכה מיוחדת לצורך הגחלים לקטורת שמכניס הכהן גדול לפני ולפנים.

בכל יום היו שם ארבע מערכות בכל יום היו על המזבח שבעזרה ארבע מערכות של עצים בוערים ואלו הם: **מערכה גדולה** שעליה מקריבים את התמיד, **מערכה שניה** שממנה נוטלים אש למזבח הקטורת, **מערכה שלישית** לקיום האש שהרי נאמר "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" **ומערכה רביעית** לאברי תמיד של בין הערביים שלא נתעכלו בערב ולא נשרפו כל הלילה, שורפים אותם במערכה זו **והיום חמש** וביום כיפור מוסיפים מערכה חמישית ליטול ממנה גחלים לקטורת שמכניס הכהן גדול לפני ולפנים **דברי רבי מאיר** כך סובר רבי מאיר.

רבי יוסי חולק **ואומר: בכל יום שלש** בכל יום היו ארבע מערכות אש מפני שלא הייתה מערכה מיוחדת לאברי תמיד של בין הערביים שהיו שורפים אותם בצידי מערכה גדולה **והיום ארבע** וביום כיפור היו ארבע מערכות שהרביעית לגחלים לקטורת שמכניס הכהן גדול לפני ולפנים.

רבי יהודה חולק **ואומר: בכל יום שתיים** בכל יום היו רק שתי מערכות מפני שלשיתו לא הייתה מערכה מיוחדת לקיום האש **והיום שלש** וביום כיפור הוסיפו מערכה נוספת לקטורת:

והסבר שיטתם הוא: מערכה גדולה למדים לפי כולם מהפסוק על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר. מערכה של קטורת למדים מהכתוב ואש המזבח תוקד בו. **מערכה לקיום האש** למדים מהנאמר והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה **ורבי יהודה** שחולק עליהם לומד מהפסוק הזה שהמבעיר קסמים דקים כדי להצית אש על המערכה גדולה לא יצית על הרצפה ויעלם כשהם דולקים אלא ידליקם בראש המזבח. **ורבי מאיר ורבי יוסי** ילמדו דין זה מהפסוק ויתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח. **ומערכה רביעית** נדרשת לרבי מאיר מהוא"ו של ואש המזבח **ואילו** שאר התנאים אינם דורשים את הוא"ו. והלכה כרבי יוסי.

שאלות לחזרה:

משנה א':

1) מה פירוש הלשון טרף בקלפי? ומדוע צריך לטרוף?

2) היכן מניח את הגורלות שעלו בידיו?

משנה ב':

(3) היכן קושרים את הלשון של זהורית?

(4) מדוע קושרים במקומות שונים?

(5) מה ההבדל בין וידוי זה לוידוי קודם?

משנה ג':

(6) מה עושים עם דם הפר?

(7) מהיכן לוקח הכהן גדול גחלים?

משנה ד':

(8) מפני מה בכל יום חוטה בשל כסף והיום בשל זהב?

(9) מה מחלוקת תנא קמא ורבי יוסי כמה חותה וכמה מכניס?

(10) אילו הבדלים נוספים יש בין המחתה של יום כיפור לשאר ימות השנה?

(11) איזה הבדל יש בהכנת הקטורת?

משנה ה':

(12) מדוע בכל יום עולים בצד המזבח והיום באמצעו?

(13) מה שני הדברים בהם חולק רבי יהודה ואין הלכה כמותו?

משנה ו':

(14) מפני מה יש כל יום ארבע מערכות והיום חמש לפי רבי מאיר?

(15) מדוע יש בכל יום שלש מערכות והיום ארבע לרבי יוסי?

(16) מדוע בכל יום יש שתי מערכות והיום שלוש לפי רבי יהודה?

בהצלחה!!!

פרק ה':

משנה א': הקדמה: במשנה מובא סדר הליכת הכהן גדול לקודש הקדשים וסדר מעשה הקטורת

הוציאו לו את הכף ואת המחטה הוציאו לכהן גדול את הכף של זהב הריקה מלשכת הכלים ואת המחטה המלאה קטורת דקה מן הדקה הוציאו מלשכת בית אבטינס, **וחפן מלא חפניו** והכהן הגדול חפן מתוך המחטה מלא חפניו קטורת **ונתן לתוך הכף** ואת הקטורת הזו שם בתוך הכף של זהב, **הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו** לא היה שיעור מידה קבועה של קטורת שצריך לחפון אלא לפי חופניו של הכהן גדול. **וכך היתה מדתה** ומדת מלא חפניו היא מדתה – לא פחות ולא יותר. **ועוד לימוד:** כמידתה בחוץ כך מידתה בפנים – כשם שבחוץ חופן בחופניו ממש ולא בכלי, כך בפנים בקודש הקדשים מערה לתוך חפניו ממש ולא לתוך כלי העשוי כמדת חפניו.

נטל את המחטה בימינו ואת הכף בשמאלו נטל את המחטה מרובד רביעי שבעזרה ביד ימינו ואת הכף בשמאלו, ולמרות שבכף יש את הקטורת שהיא חשובה וראוי שייקחה בימינו שהיא היד החשובה, מכל מקום כיוון שהמחטה חמה וכבדה יותר מכף הקטורת, על כן הקלו על הכהן הגדול שייקחה בימינו.

היה מהלך בהיכל עד שמגיע לבין שתי הפרכות המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים וביניהן אמה בבית ראשון היה כותל בעובי אמה בין ההיכל לקודש קדשים והוא נקרא אמה טרקסין. בבית שני שהיה מאוד גבוה לא יכלו לעשות כותל ועל כן עשו פרוכת, כיוון שהיה ספק האם קדושתה של האמה הזו כהיכל או כקודש קדשים, עשו שתי פרוכות והכהן הולך דרכם לקודש הקדשים. **רבי יוסי אומר: לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד** רבי יוסי חולק וסובר שהייתה שם רק פרוכת אחת, והוכחה יש לו מהכתוב: **שנאמר והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים** ומשמע מלשון הכתוב שרק פרוכת אחת יש, ולשיטתו ידעו חכמים בתקופת הבית האם האמה הזו קדושתה כהיכל או כקודש הקדשים. (וחכמים השיבו לו שלשון פסוק זה נאמר רק במשכן).

החיצונה היתה פרופה מן הדרום הפרוכת החיצונה שמצד ההיכל היה ראשה כפולה לצד חוץ ונאחזת בקרס של זהב כדי שישאר בצד דרום אפשרות כניסה, **והפנימית מן הצפון** ופרוכת פנימית פרופה בצד צפון. **מהלך ביניהן** הכהן הגדול נכנס בצד דרום והולך בין הפרוכות **עד שמגיע לצפון, הגיע לצפון** כאשר מגיע לצד הפרוץ בצפון **הופך פניו לדרום** נכנס לקודש הקדשים כשפניו לצד דרום **מהלך לשמאלו עם הפרכת עד שהוא מגיע לארון** הולך כשצד שמאלו לצד הפרוכת ומגיע עד לארון בבית ראשון או למקום הארון

בבית שני. הגיע לארון, נותן את המחתה בין שני הבדים כשהגיע למקום שהיה שם הארון נותן את המחתה במקום שהיה צריך להיות שם שני הבדים (כאילו היו שם הבדים ונותנה ביניהם). צבר את הקטורת על גבי גחלים ונתמלא כל הבית כלו עשן אוהז הכהן הגדול את ידית הכף בראשי אצבעותיו של שתי ידיו ומושכה בזהירות עד שראש הכף מגיע לזרועו (או שאוהז ראש הכף בשיניו) וחלל הכף כנגד כפות ידיו ומטה את הכף על צידה כלפי כפות ידיו ומערה את הקטורת לתוך חופניו ואת אותו חופן צובר מעל גבי הגחלים שבמחתה וממתין עד שיתמלא הבית עשן, וזו מהעבודות הקשות שבמקדש שאסור שייפול מן הקטורת אפילו כמשהוא כדי שלא יהא מלא חופניו חסר. (ועל זה נלחמו חכמים בצדוקים שאמרו שצריך להיכנס לקודש קדשים כשכבר מעלה עשן), יצא ובא לו בדרך בית כניסתו יוצא מקודש הקדשים בדרך כניסתו אך לא מסב פניו אחורנית אלא יוצא כשפניו לארון ביראת כבוד ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון ומתפלל תפילה קצרה בהיכל וכך היה אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שאם שנה זו שחונה שתהא גשומה ולא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכים פרנסה זה מזה ולא מעם אחר ולא תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים (בנוגע לגשמים) ולא היה מאריך בתפילתו שלא להבעית את ישראל ולא האריך בתפילה שלא יאמרו מת הוא שהייתה קבלה בידם שהכהן ששינה במעשה הקטורת או כהן שאינו הגון – מת שם.

ומסופר בגמרא יומא {נג' ע"ב}:

תנו רבנן מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו הם נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב אמרו לו אל תהי רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל:

משנה ב': הקדמה: מה היה בתוך קודש הקדשים?

משנטל הארון בבית שני לא היה את ארון ברית ה' מפני שניטל בזמן חורבן בית ראשון – שנגנז על ידי יאשיהו המלך אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים בקדש הקדשים הייתה אבן עוד מימות שמואל ודוד ושתייה היתה נקראת והיא נקראה אבן השתיה על שם שממנה הושתת העולם שבה יסד הקב"ה את עולמו. גבוהה מן הארץ שלש אצבעות אבן שתיה זו היתה בגובה של שלוש אצבעות ועליה היה נותן ועליה הניח כהן גדול את המחתה ומקטיר קטורת.

וּכְתוּב בַּגִּמְרָא יוֹמָא {נִד' ע"א}:

תנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה רצפה משונה מחברותיה ובא והודיע את חבריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידעו ביחוד ששם ארון גנוז מאי הוה עביד אמר רבי חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו

משנה ג': הקדמה: כאן כתוב סדר ההזאות של דם הפר בקודש הקדשים

נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו לאחר הקטרת הקטורת יצא הכהן הגדול ונטל את מזרק הדם מהכהן שעמד ברובד רביעי שבהיכל ושבוּחַש ומערבב כל הזמן את הדם שלא יקרש, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד ונכנס לקודש הקודשים ועומד במקום שעמד בהקטרה דהיינו בין הבדים והזה ממנו ומזה מן הדם באצבעו אחת למעלה ושבע למטה הזאה אחת למעלה ושבע הזאות למטה ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף ולא שמזה על הכפורת למעלה או למטה אלא מצליף את הדם באצבעו וכל הדם נופל על הארץ כשם שעושה המצליף שמלקה תחילה בין הכתפיים ויורד למטה כך שמונה טיפות דם אלו יפלו על הארץ בשורה זו תחת זו. וכך היה מונה וכך היה מונה בעת ההזאות: אחת הזאה ראשונה שמזה למעלה שהיא מצווה נפרדת, אחת ואחת ומונה אחת להזאה ראשונה של מעלה ואחת להזאה ראשונה של מטה, אחת ושתיים אחת להזאה ראשונה של מעלה ושתיים להזאות של מטה, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע וכך היה מונה הכל, שאם ימנה עם הראשונה עלול לספור עד שבע ולהפסיק והרי צריך שמונה ואי אפשר שיספור את כולם יחד עד שמונה שהרי הראשונה מצוותה הזאה אחת והשנייה מצוותה שבע הזאות.

לאחר ההזאות יצא והניחו על כן הזהב שבהיכל מניח את המזרק עם דם הפר על כן זהב המוכן לכך בהיכל.

משנה ד': הקדמה: המשנה ממשיכה בסדר ההזאות של השעיר וההזאות מדם הפר ודם השעיר יחד

הביאו לו את השעיר לאחר שמניח את דם הפר על כן הזהב, יצא לעזרה והביאו לו את השעיר שעלה עליו הגורל לה' שחטו וקבל במזרק את דמו. נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד נכנס לקודש הקדשים ועמד בין הבדים והזה ממנו והזה מדם השעיר אחת למעלה ושבע למטה ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף ולא

מזה על הפרוכת אלא כמצליף שיפלו טיפות הדם על הארץ, וכך היה מונה: אחת, אחת ואחת, אחת ושתים וכו' כפי שהסברנו במשנה קודמת.

יצא והניחו על כן השני שהיה בהיכל כשיצא מקודש הקדשים מניח את המזרק של דם השעיר על כן שני שהיה בהיכל – שבכך ראשון היה מזרק עם דם הפר. רבי יהודה חולק ואומר: לא היה שם אלא כן אחד בלבד ר"י סובר שהיה רק כן אחד מפני שכאשר הניח דם שעיר נטל דם הפר ולא היה זמן שעמדו שם שניהם שתמיד כשהניח אחד נטל את השני, וכמובן שלשיטתו נוטל קודם את דם הפר ואחר-כך מניח את דם השעיר, ולפי ת"ק קודם מניח את דם השעיר ואחר-כך נטל את דם הפר, ואין הלכה כר"י.

נטל דם הפר מכן הזהב והניח דם השעיר ומניח דם שעיר על כן שני (ור"י יסביר לשיטתו שהכוונה שיניח היכן שעמד דם הפר) והזה ממנו על הפרכת שכנגד הארון מבחוץ ומזה מדם הפר כנגד הפרכת שבהיכל מול המקום שנמצא הארון בקודש קדשים, אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע הכל כפי שהוסבר במשנה קודמת. נטל דם השעיר מכן הזהב שבהיכל והניח דם הפר על כן שני והזה ממנו על הפרכת שכנגד הארון מבחוץ אחת למעלה ושבע למטה וכו' יוצא שתי הזאות בפנים ושתיים בחוץ.

ערה דם הפר לתוך דם השעיר שופך את דם הפר לתוך המזרק של דם השעיר שיתערבו הדמים ונתן את המלא בריקן ושופך הכל בחזרה לתוך המזרק של דם הפר כדי שיתערבו הדמים יפה. ועושה זאת מפני שנאמר ולקח מדם הפר ומדם השעיר משמע שעל המזבח נותן משניהם יחד.

משנה ה': הקדמה: במשנה מובאים השיטות בסדר ההזאות על מזבח הזהב שבהיכל, מהיכן מתחיל וכיצד מזה

ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב לאחר שגמר הכהן גדול את ההזאות בקודש הקדשים ובהיכל יוצא להזות על קרנות מזבח הזהב אשר לפני ה' שהרי המזבח שבהיכל נקרא לפני ה' ואילו המזבח שבעזרה אינו נקרא לפני ה' {ומה שכתוב ויצא הכוונה שיצא מהמקום שהיזה שם על הפרוכת} התחיל מחטא ויורד התנא הזה של המשנה סבר שהכהן הולך ברגליו לכל קרן וקרן וכל מתנה הייתה בקרן שלפניו ועל כן כתב מחטא {מטהר} ויורד מלמעלה למטה שאם יתן מלמטה למעלה היה הדם נוזל על זרועו ומלכלך את בגדיו.

מהיכן הוא מתחיל מאיזה קרן מתחיל לתת את הדם? מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית המשנה היא כרבי יוסי שרק פרוכת אחת

הייתה שם ופרופה מצד צפון וכשיוצא הכהן פוגע תחילה בקרן צפונית מערבית אך כיוון שצריך לצאת לגמרי מן המזבח משום שנאמר ויצא אל המזבח על כן ממשיך ללכת עד קרן מזרחית צפונית ומשם מזה והולך לצד ימין לצפונית מערבית, מערבית דרומית ודרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון, משם היה גומר על מזבח הפנימי ויוצא שמסיים את ההזאות במזבח הפנימי בקרן דרומית מזרחית וזה המקום שם היה מתחיל להזות במזבח החיצון ששם מתחיל בקרן דרומית מזרחית- כך שיטת ת"ק.

רבי אליעזר אומר, במקומו היה עומד ומחטא רבי אליעזר חולק וסובר שלא היה הולך ברגליו מקרן לקרן במזבח אלא עומד במקומו ושולח ידו ומזה על כל קרן כסדרו שהרי היה המזבח אמה על אמה ויכול להגיע לכל מקום. ועל כלן היה נותן מלמטה למעלה ועל כן היה יכול ליתן עליהם את הדם מלמטה למעלה בלי חשש שיטנף את בגדיו חוץ מזו שהיתה לפניו, שעליה היה נותן מלמעלה למטה חוץ מהקרן שעמדה לפניו שעליה היה נותן את הדם מלמעלה למטה כדי שלא יטנף הדם את בגדיו:

משנה ו': הקדמה: לאחר ההזאות בקרנות המזבח מזה גם על מעל המזבח ואת שיירי הדם שופך ביסוד שבקרן דרומית מזרחית היו על היסוד שני נקבים דקים האחד פונה למערב והשני פונה לדרום ושם היו שופכים את שיירי הדם

הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים לאחר שמזה על קרנות המזבח היה הכהן גדול חותה את האפר והגחלים לצדדים ומזה על זהבו של מזבח במקום המגולה שבו שבע פעמים ושיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ומה שנשתייר בדם אחר כל המתנות היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומי ואת שיירי הדם ממזבח החיצון היה מזה על יסוד דרומי של המזבח. אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ושיירי הדם גם מהיסוד המערבי וגם מהיסוד הדרומי היו נשפכים ומתערבים באמת המים שבעזרה שהייתה נשפכת לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן והיו מוכרים את המים שבהם הדם לבעלי גנות לזיבול ואסור ליהנות מהם בלא דמים שמדרבנן יש מעילה גם בדם {ומן התורה אין מעילה בדם}:

משנה ז': הקדמה: משנתינו דנה מה הדין אם לא עשה את המתנות כסדרן

כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, אם הקדים מעשה לחברו, לא עשה כלום כל עבודות יום כיפור שעובד הכהן גדול בבגדי לבן בקודש הקדשים ובהיכל צריך לעשותם כסדרם ואם שינה את הסדר לא עשה כלום וצריך לחזור ולעשות לפי הסדר. הקדים דם השעיר לדם הפר, יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר הסדר הוא שמזה קודם מדם הפר ואחר כך מדם השעיר ואם הקדים את דם השעיר לדם הפר יחזור ויזה מדם השעיר שוב אחר דם הפר כדי שיהיה כסדרו. {ומבואר בגמרא שדין זה הוא בהזאות של הפרוכת אך אם שינה בהזאות שבקודש הקדשים צריך לשחוט שעיר אחר ולהזות מדמו אחר דם

הפר שהרי שעיר ששחטו קודם מתן דמו של פר- פסול} ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם, יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחלה בפנים ואם נשפך הדם קודם שסיים את ההזאות בפנים צריך לשחוט בהמה אחרת ולהתחיל להזות את כל ההזאות שבפנים מתחילה. וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב וכן הדין אם נשפך הדם באמצע ההזאות על הפרוכת או באמצע ההזאות על מזבח הזהב צריך להביא דם אחר ויזה מתחילת אותו סדרת הזאות שכלן כפרה בפני עצמן שכל ההזאות הללו הם כפרה בפני עצמן שאם סיים את ההזאות בקודש הקדשים ונשפך כשמוזה על הפרוכת יתחיל מתחילת ההזאות של הפרוכת ולא מתחילת ההזאות שבקודש הקדשים. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, ממקום שפסק, משם הוא מתחיל ר"א ור"ש מוסיפים ואומרים יותר מכך שאפילו באותה סדרת הזאות אינו צריך לחזור ולהזות מה שכבר היזה.

ובזה המחלוקת: אם למשל נשפך הדם באמצע ההזאות של הפרוכת, לפי ת"ק יתחיל מתחילת אותה סדרת הזאות כלומר מתחילת ההזאות של הכפורת ולפי ר"א ור"ש ימשיך להזות בדיוק מהמקום שפסק שאם כבר הזה שלוש פעמים ימשיך מהזאה רביעית והלאה. ואין הלכה כמותם.

שאלות לחזרה:

משנה א':

1) מהיכן הוציאו את הכף והמחתה?

2) מדוע נטל את המחתה בימינו והכף בשמאלו?

3) מדוע היו שתי פרוכות?

4) מאיזה צד הלך לקודש קדשים?

5) מדוע התפלל תפילה קצרה?

משנה ב':

6) כאשר ניטל הארון מה היה שם במקומו?

7) מה הפירוש: מימות הנביאים הראשונים והרי מימות עולם הייתה שם?

משנה ג':

8) כיצד מזה את הדם? ומדוע סופר אחת ואחת ולא בספירות נפרדות?

משנה ד':

9) מדוע לרבי יהודה היה רק כן אחד?

10) כיצד מערה את דם הפר ודם השעיר יחדיו? {תאר את סדר העירוני}

משנה ה':

11) כיצד מזה על קרנות המזבח, האם הולך או עומד במקומו?

12) כיצד מזה, מלמעלה למטה או מלמטה מלמעלה?

משנה ו':

13) מה הפירוש הזה על טהרו של מזבח?

14) להיכן נשפכים הדמים שנתרו?

15) מה דין הדמים שנשפכו לנחל קדרון?

משנה ז':

16) מה הדין אם שינה מסדר העבודה ביום כיפור?

17) אם באמצע שמזה את אחד מסדרות ההזאה נשפך הדם, האם מתחיל שוב מתחילת ההזאה של אותו מזבח או שממשיך מההזאה שבה פסק?

בהצלחה!!!

פרק ו':

משנה א': הקדמה: במשנה מובאים מספר דינים, סדר קניית השעירים, מה הדין אם מת אחד מהשעירים והאם דינה של חטאת ציבור היא כמו חטאת יחיד

שני שעירי יום הכפורים שני שעירי עזים שלוקחים ביום כיפור שהאחד לה' והשני לעזאזל **מצותן שיהיו שניוין** לכתחילה צריכים הם להיות שוים – דומים בדברים הבאים: **במראה** שיהא צבעם דומה, שניהם לבנים או שניהם שחורים, **ובקומה** שיהיו שווים בגובה שלהם, **ובדמים** שיהיו שווים במחירם, **ובלקיחתן כאחד** ומצווה לקנותם בבת אחת, ודבר זה נלמד מכך שכתוב שלוש פעמים **שני שעירים** ללמדנו שיהיו שווים במראה, בקומה ובלקיחתן כאחד, **ואף על פי שאינן שוין כשריין** אם אין השעירים שווים – כשרים בדיעבד.

לקח אחד היום ואחד למחר אם קנאם בנפרד אחד היום ואחד לאחר זמן, **כשריין** בדיעבד, כי כל הדרש שדרשו שיהיו שווים זה רק למצווה לכתחילה ולא לעכב. **מת אחד מהן** אם אחד מהשעירים מת, דינו תלוי: **אם עד שלא הגריל מת** אם מת לפני הגורל **יקח זוג לשני** יקנה שעיר אחר שיהיה זוג לשעיר הנותר, **ואם משהגריל מת** ואם מת אחד מהשעירים לאחר הגורל, **יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחלה** מביא שני שעירים אחרים ומפיל עליהם גורלות מתחילה, **ויאמר** וכך אומר: **אם של שם מת** אם השעיר שעלה בגורל לשם מת, **זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו** השעיר שעלה עליו הגורל בגורל החודש לשם יהיה במקומו, **ואם של עזאזל מת** ואם השעיר שעלה בגורל הראשון לעזאזל מת, **זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו** השעיר שעלה בגורל החודש לעזאזל יהיה במקומו. ומה יעשו עם השעיר השני שמהזוג הראשון? **והשני ירעה עד שיסתאב** השעיר השני ירעה עד שיפול בו מום **וימכר**, **ויפלו דמיו לנדבה** וימכרוהו ודמיו ילכו לנדבה – לקיץ המזבח – לקרבנות נדבה בזמן שהמזבח בטל.

והטעם לכך תלוי בדין ומחלוקת שהמשנה מפרטת: **שאיין חטאת צבור מתה** בחטאת יחיד הדין הוא שאם אדם הפריש בהמה לחטאת ואבדה והקריב אחרת במקומה ולאחר מכן מצאו את הראשונה, שמים אותה ברפת בלי אוכל עד שמתה.

אומר ת"ק שדין זה חל רק על חטאת יחיד אבל לא בשעירי יום הכיפורים שהם חטאת ציבור ועל כן ירעה עד שיסתאב.

רבי יהודה אומר: תמות רבי יהודה חולק וסובר שגם חטאת ציבור דינה כחטאת יחיד שסוגרים אותה ברפת עד שמתה. **ועוד אמר רבי יהודה** עוד דין אמר רבי יהודה בנושא זה: **נשפך הדם** אם נשפך הדם של השעיר הנשחט לפני שהכהן עשה את כל מלאכת ההזאה

ימות המשתלח כיוון שצריך להביא זוג אחר ולעשות הגרלה כדי שיהיה שער שבדמו יעשה הכהן שוב את כל ההזאות וכיוון שרבי יהודה סובר שבעלי חיים נדחים, על כן השעיר המשתלח הראשון ימות כפי שהוסבר קודם. **מת המשתלח** ואם מת השעיר שנשלח לעזאזל לפני שסיימו להזות את כל ההזאות בשעיר הנשחט **ישפך הדם** שופך את הדם של שעיר הנשחט ומביא זוג אחר ומגריל עליהם שוב.

המחלוקת של ת"ק ורבי יהודה: במת משתלח אין מחלוקת שישפך הדם כי לפי כולם שחוטים נדחים. רק בנשפך הדם מחלוקת – לר"י בעלי חיים נדחים ולת"ק אין נדחים, ואין הלכה כר"י אלא כת"ק שאין בעלי חיים נדחים.

משנה ב': הקדמה: סדר הוידוי שעושה הכהן גדול אצל שעיר המשתלח

בא לו אצל שעיר המשתלח לאחר שהכהן הגדול גמר את מתנות הדם של הפר והשעיר, בא לשער המזרח שם עומד השעיר העומד לשילוח **וסומך שתי ידיו עליו ומתודה** וסומך בין קרניו ומתודה על כל ישראל **וכך היה אומר:** וזהו נוסח הוידוי **אנא השם, עו, פשעו, חטאו לפניך עמך בית ישראל** משנה זו היא כרבי מאיר, אך הלכה כחכמים שאומרים חטאו, עו, פשעו- לפי גודל החטא, שחטאו זה שוגג, עו זה הזדונות, ופשעו זה המרדים – העושה להכעיס. **אנא בשם** ומבקש בשם המפורש **כפר נא לעוונות ולפשעים ולחטאים שעו ושפשעו ושחטאו לפניך עמך בית ישראל ככתוב בתורת משה עבדך לאמר:** שכך כתוב בתורה שיום זה הוא יום סליחה וכפרה: **כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו,** וגם כאן הזכיר את שם המפורש כי עשר פעמים הזכיר כהן גדול את שם המפורש ביום כיפורים. **והכהנים והעם העומדים בעזרה כשהיו שומעים שם המפורש שהוא יוצא מפי כהן גדול היו כורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם ואומרים: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד** הכהנים והעם היו כורעים על ברכיהם ומשתחווים בפישוט ידים ורגלים ועונים בשכמל"ו.

משנה ג': הקדמה: מי מוליך את השעיר המשתלח?

מסרו למי שהיה מוליכו לאחר הוידוי מסר הכהן הגדול את השעיר לממונה שמוליכו למדבר. **הכל כשרין להוליכו** מצד הדין כשרים כולם – גם ישראלים – להוליכו, **שנאמר:** "ושלח ביד איש עתי המדברה" – איש להכשיר את הזר. **אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו** הכהנים הגדולים עשו מנהג קבוע שדווקא כהן יוליכו ולא ישראל, **אמר רבי יוסי** רבי יוסי מביא עובדא למעשה **מעשה והוליכו ערסלא וישראל היה** ידוע לי מקרה שהוליכו אדם בשם ערסלא והיה ישראל.

משנה ד': הקדמה: במשנה מובא תקנה מיוחדת שעשו בהולכת השעיר וחשבון מדוע עשו עשר סוכות מירושלים עד הצוק

וכבש עשו לו עשו גשר מיוחד מהעזרה אל מחוץ לעיר בשביל מוליך השעיר **מפני הבבליים שהיו מתלשים בשערו ואומרים לו טול וצא וצא** את הכבש עשו מפני שהיו אלכסנדריים מתלשים בשערו של המוליך ואומרים לו טול מהר את השעיר וצא ואל תשהה את עוונותינו אצלנו, וכך כשהלך בכבש לא יכלו ליגע בו. וקורא אותם בבליים כי נעשה שם זה לגנאי בישראל לכל העושה דבר שאין רוח הבריות נוחה הימנו. **מיקירי ירושלים** האנשים החשובים שבירושלים **היו מלוין אותו עד סכה הראשונה** ליווהו עד סוכה ראשונה, שעשו מערב יום כיפור עשר סוכות שהיו בהם בני אדם שילוהו מסוכה לסוכה. **עשר סוכות מירושלים ועד צוק** מירושלים ועד ההר הגבוה והתלול שממנו היה דוחף את השעיר היו עשר סוכות, **תשעים ריס** היה המרחק מירושלים עד הצוק, שהם שנים עשר מיל, **שבעה ומחצה לכל מיל** כל שבעה ומחצה ריס הם מיל ומיל זה אלפיים אמה כתחום שבת שמותר ללכת בשבת ויום הכיפורים, יוצא שמירושלים ועד הסוכה הראשונה היה מיל וכך היה המרחק מסוכה לסוכה ואחרונה לצוק היו שני מילין. **ויש האומרים** (רע"ב) רוס עם וא"ו שהם מאתים שישים ושש פסיעות, ושבעה ומחצה רוס הם אלפיים פסיעות פחות חמש קרוב למדת תחום שבת.

משנה ה': הקדמה: במשנה מתואר סדר הליכתו עם השעיר עד לראש ההר

על כל סכה וסכה אומרים לו בכל סוכה היו האנשים שיושבים בה אומרים לו: **הרי מזון והרי מים** אם כשל כוחך, הנה לפניך מזון ומים, כדי שייטב ליבו, ומובא שמעולם לא הוצרך אדם לכך אלא שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. **ומלוין אותו מסכה לסכה** ויושבי הסוכה מלווים אותו עד סוכה הבאה, שמותר להם ללכת מרחק זה שהוא כתחום שבת **חוץ מאחרונה שבהן** חוץ מיושב הסוכה האחרונה **שאינו מגיע עמו לצוק** שאינו מלווה עד הצוק ממש אלא מלווה מרחק מיל בלבד, שמסוכה אחרונה עד הצוק שני מילין ואסור לו ללכת אלא מיל אחד, **אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו** ועומד בתוך התחום ומסתכל במעשי המשלח את השעיר, **והטעם** שאין עושים אחת עשרה סוכות מפני שצריך שיהיה "ארץ גזירה" ואם מותר ללכת עד שם יצא מכלל זה (תוס' יו"ט).

משנה ו': הקדמה: מה היו מעשיו של המשלח וכיצד שילח את השעיר ובדין נוסף מובאת מחלוקת: ממתי מטמא בגדים

מה היה עושה כאשר מגיע לצוק, מה עושה? **חולק לשון של זהורית** חוצה את הלשון של זהורית שקשר הכהן גדול בין קרניו **חציו קשר בסלע וחציו קשר בין שתי קרניו** קושר חצי בסלע וחצי בין קרניו **ודחפו לאחוריו** ודוחפו בשתי ידיו **והוא מתגלגל ויורד** במורד ההר **ולא היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים** מחמת גובה ההר והצוקים שבו.

וטעם חציית הלשון של זהורית וקשירתו: שאם יהיה כולו בין קרניו אולי לא יבחין אם מלבין ויהיה ליבו נוקפו, ואם כולו קשור בסלע יש חשש שילבין ולא ידחוף את השעיר שיחשוב שכבר נעשתה מצוותה או מחמת שמחה ישכת. ועל כן קשר חציו בסלע ואין חשש שילבין עד שלא תסתיים המלאכה כולה, ואחר-כך קושר בין קרניו ואין חשש שלא ידחוף אם ילבין שהרי הוא עסוק בו.

בא וישב לו תחת סכה אחרונה עד שתחשך לאחר מכן חוזר ויושב בסוכה אחרונה שצריך לשם כך ללכת שני מילין כי זה סכנה לשהות במדבר עד שתחשך.

כתוב בתורה: "והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו וגו', **שואלת המשנה: ומאימתי מטמא בגדים** מתי חל עליו הכתוב שמטמא בגדים שמפני כך צריך אח"כ לכבס בגדיו? **משיצא חוץ לחומת ירושלים** לת"ק – מרגע שיוצא מחוץ לחומת ירושלים בדרכו לשלח את השעיר. **רבי שמעון אומר** רבי שמעון חולק וסובר **משעת דחיתו לצוק** רק כאשר דוחף את השעיר מהצוק, ות"ק דורש את המילה **והמשלח** משמעת שלוח מטמא בגדים, ור"ש לומד לעזאזל שעד שלא דחף עוד לא חל עליו דין זה, ואין הלכה כר"ש.

משנה ז': הקדמה: מה עושה הכהן גדול בפר ושעיר העומדים לשריפה ומחלוקת דומה למשנה קודמת ממתי העוסקים בשריפתם מטמאים בגדים

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין בא הכהן הגדול לפר ושעיר העומדים להישרף וכבר היזה דמם בקודש **קרעו והוציא את אמוריהן** מוציא את החלבים הקרבים על המזבח **נתנן במגיס** מניחם בקערה של כלי שרת **והקטירן על גבי המזבח** אי אפשר לומר שעכשיו הקטירם כי היה עדיין בבגדי לבן, אלא הכוונה שמניחם על מנת שיקריבם כשיגיע זמנם לאחר שייטבול וילבש בגדי זהב. **קלעו במקלעות** וקולעים את הפר והשעיר על גבי שני מוטות כשהפר והשעיר קלועים ומשולבים זה על זה, וארבעה אנשים נושאים אותם, שניים מלפנים ושניים מאחור, **והוציאן לבית השרפה.**

כתוב בתורה: "והשורף אותם יכבס בגדיו", **שואלת המשנה: ומאימתי מטמאין בגדים** מתי העוסקים בהוצאתם מטמאים בגדים? **משיצאו חוץ לחומת העזרה** את שריפת פר ושעיר לומדים משאר הנשרפים שאם את הכל שורפים מחוץ לג' מחנות – עזרה, הר הבית וירושלים, גם אותם שורפים מחוץ לג' מחנות. אם כן מדוע נאמר אל מחוץ למחנה שמשמע מחנה אחד? ללמדנו שכשיוצאים מחוץ למחנה אחד שזה העזרה כבר מטמאים בגדים. **רבי שמעון** חולק על ת"ק **ואומר משיצת האור ברבן** רק לאחר שאחזה האש ברובם מטמאים בגדים, שנאמר: **והשורף אותם יכבס בגדיו** משמע שזה חל בשעת שריפה ממש, ואין הלכה כרבי שמעון.

משנה ח': הקדמה: במשנה מובאים השיטות כיצד היה הכהן גדול יודע שהגיע שער למדבר כדי שיוכל להמשיך בעבודת היום

אמרו לו לכהן גדול הודיעו לכהן גדול: **הגיע שער למדבר** שהשעיר המשתלח הגיע למדבר, שעד שמגיע למדבר אינו רשאי להתחיל בעבודה אחרת כפי שנאמר: "וישלח את השעיר במדבר" ורק אחר-כך "ואת חלב החטאת יקטיר", **ומנין היו יודעין שהגיע שער למדבר?** מספר אפשרויות לדבר: **זרכיות היו עושין** והרב כתב דורכיאות ערימת אבנים גדולות וגבוהות זו על גב זו **ומניפין בסודרין** והיו עומדים אנשים על הערימות וכאשר מסמן הראשון לשני והשני לשלישי כך עד **שיודעין שהגיע שער למדבר** היו יודעים שהראשון ראה כיצד דחפו את השעיר מראש ההר. **אמר רבי יהודה** ר"י סובר: משהגיע שער למדבר כבר נעשתה מצוות שילוחו ועל כך אפשר לחשב בפשטות מתי הגיע לשם: **והלא סימן גדול היה להם: מירושלים ועד בית חדודו שלשה מילין** מירושלים עד ראש – תחילת המדבר הוא מרחק שלושה מילין, **הולכין מיל** יקרי ירושלים מלוויים אותו שיעור מיל (שיעור תחום שבת) **וחזרין מיל** והחזרה לירושלים היא מיל נוסף **ושוהין כדי מיל** וממתניים שיעור מהלך מיל, **ויודעין שהגיע שער למדבר** וכך ידעו שעבר מהלך שלושה מילין וכבר הגיע לראש המדבר. **רבי ישמעאל אומר** רבי ישמעאל סובר שלא צריך לעשות סימן מיוחד לכך, **והלא סימן אחר היה להם: לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל** על פתח האולם מבחוץ היה קשור לשון של זהורית **וכשהגיע שער למדבר היה הלשון מלבין** וכיוון שכך לא היו צריכים סימן מיוחד כי החוט היה מלבין לסימן שהתכפרו עוונותיהם, ומתי היה החוט מלבין? כשדחף את השעיר מראש ההר וכך ידעו שנעשתה מצוותו, **שנאמר: "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו"**.

וכך מובא בגמרא יומא {סז' ע"א}:

ת"ר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ומתביישין התקינו שיהיו קושרין על פתח אולם מבפנים ועדיין היו מציצין ורואין הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו שיהיו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו אמר ר' נחום בר פפא משום רבי אלעזר הקפר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים וכיון שהגיע שער למדבר היה מלבין וידעו שנעשתה מצותו שנאמר {ישעיה א-יה} אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

שאלות לחזרה

משנה א'

- 1) במה צריכים השעירים להיות שווים? ומהיכן למדנו זאת?
- 2) מת אחד מהן לפני הגורל – מה יעשו? מת אחד מהם אחר הגורל – מה יעשו?
- 3) חטאת יחיד שאבדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאה הראשונה – מה דינה?
- 4) חטאת ציבור שאבדה והקריב אחרת תחתיה ונמצאה הראשונה – מה דינה?
- 5) על מה חולקים ועל מה לא חולקים ת"ק ורבי יהודה?

משנה ב'

- 6) לשיטת מי נוסח הוידוי במשנה? ומה שיטת האחרים? ומדוע?
- 7) כורעים ומשתחוים – מה פירושו?

משנה ג'

- 8) מי מוליך את השעיר המשתלח למדבר?

משנה ד'

- 9) מפני מה עשו לו כבש מיוחד לילך בו?
- 10) מי הם אלו שמתלשים בשערו, ומפני מה נקראו בבליים?
- 11) מה המרחק מסוכה לסוכה? מהו שיעור מיל? ומדוע היו שגרסו רוס ולא ריס?

משנה ה'

- 12) מדוע אומרים לו הרי מזון הרי מים?
- 13) מפני מה אין האחרון מלווהו עד הצוק?
- 14) למה לא עשו סוכה נוספת?

משנה ו'

- 15) מה היה עושה בלשון של זהורית?
- 16) מפני מה לא קשר כולו בין קרניו או כולו בסלע?
- 17) מאימתי מטמא בגדים לת"ק ורבי שמעון? ומהיכן למדו זאת?

משנה ז'

- 18) והקטירן על גבי המזבח – מיד ממש מקטירן? ומה הסדר הנכון?

19) קלען במקלעות – מה פירושו?

20) מאימתי מטמאין בגדים לת"ק ולרבי שמעון? ומהיכן הם לומדים כשיטתם?

משנה ח'

21) מנין היו יודעים שהגיע שער למדבר לפי ת"ק, לפי רבי יהודה ולפי רבי ישמעאל?

בהצלחה!!!

פרק ז':

משנה א': הקדמה: סדר קריאת התורה ביום כיפור, היכן קורא, באילו בגדים והברכות שמברך

בא לו כהן גדול לקרות לאחר שהודיעו לו שהגיע שער למדבר בא הכהן גדול לעזרת נשים לקרוא בתורה בפרשת היום, **אם רצה לקרות בבגדי בוץ – קורא, ואם לא – קורא באצטלית לבן משלו** אם רוצה קורא כשהוא לבוש בבגדי לבן שעבד בהם את עבודת היום ואם לא רוצה לקרות בבגדי לבן יכול ללבוש חלוק לבן משלו, **והטעם:** כי קריאת הפרשה אינה עבודה ויכול ללבוש כל בגד שירצה וגם יכול ללבוש בגדי כהונה כי בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם במקדש.

וכך סדר הוצאת ספר התורה לקריאה: **חזן הכנסת נוטל ספר תורה** שמש הכנסת – הממונה על צרכי ציבור – לוקח את הס"ת **ונותנו לראש הכנסת** שהוא הממונה על ענייני בית הכנסת מי יהיה ש"ץ, מי יקרא בתורה ומי יפטיר וכדומה, **וראש הכנסת נותנו לסגן** ראש הכנסת מעבירו לסגן כהן גדול **והסגן נותנו לכהן גדול** וכל זה נעשה להרבות כבודו של כהן גדול שיראו כמה משרתים תחתיו, **וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד** והכהן הגדול נעמד לקבל את הספר תורה וקורא בתורה בעמידה, ומכך שכתוב עומד משמע שקראו בעזרת נשים שהרי אם כתוב עומד משמע שעד עכשיו ישב והרי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, אלא משמע שבעזרת נשים קראו.

וקורא "אחרי מות" ו"אך בעשור" וקורא באחרי מות פרשת העבודה של יום הכיפורים ואך בעשור שבפרשת המועדות הכתובות בסדר אמור. ולמרות שמאחרי מות עד אך בעשור יש צורך לגלול בספר תורה ואין זה כבוד הציבור, מכל מקום כיוון שהפרשיות סמוכות (ששניהם בסדר ויקרא) ועד שהמתורגמן מתרגם את הפסוק האחרון מספיקים לגלול ולמרות שצריך לקרוא גם פרשת ובעשור שבחומש דברים, בכל זאת: **וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר:** לקהל יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן בספר תורה זה כתוב הכל ולא חסרה בו חלילה פרשה, אך מפני כבוד הציבור אין גוללים עד לחומש במדבר, ועל כן **"בעשור" שבחומש הפקודים קורא על פה. ומברך עליה שמונה ברכות** ומברך על קריאתו בתורה שמונה ברכות, **על התורה** ברכת התורה לפני ואחרי הקריאה, **ועל העבודה ועל ההודאה** ברכות רצה ומודים, **ועל מחילת העוון** ברכת סלח לנו, **ועל המקדש בפני עצמו** ברכה מיוחדת שתשרה שכינה במקדש, **ועל ישראל בפני עצמו** תפילה שלא יסלק ה' שכינתו מישראל, (**ועל ירושלים בפני עצמה**), **ועל הכהנים**

בפני עצמן וברכה שיתברכו הכהנים ויהיו קרבנותיהם לרצון, **ועל שאר התפלה** ותחינה ובקשה על עם ישראל שצריכים להוושע – ברוך אתה ה' שומע תפילה.

משנה ב': הקדמה: במשנה מובאת הערה מיוחדת הבאה ללמדנו דין

הרואה כהן גדול כשהוא קורא אדם שהיה בבית המקדש וראה את הכהן הגדול קורא בתורה **אינו רואה פר ושעיר הנשרפים** אינו יכול לראות כיצד שורפים את הפר והשעיר – שנשרפים הוץ לירושלים (עי' בפרק י' משנה ז'). **והרואה פר ושעיר הנשרפים** אדם שרואה כיצד שורפים את הפר והשעיר **אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא** לא יכול לראות את הכהן הגדול קורא בפרשת היום. **ולא מפני שאינו רשאי** ולא בגלל שאסור לאדם לראות גם את שריפת פר ושעיר וגם את קריאת התורה, שלמרות שאין לאדם להניח עבודה אחת ולילך לראות עבודה אחרת מפני שאין מעבירין על המצוות וגם בראיה יש מצווה שברוב עם הדרת מלך, אך מי שרק רואה במעשה המצווה ולא עוסק בה רשאי ללכת לעבודה אחרת, וכאן לא יכול היה לעזוב עבודה אחת ולילך לאחרת, **אלא שהיתה דרך רחוקה** כי המרחק בין מקום הקריאה למקום השריפה הוא גדול **ומלאכת שניהן שוה כאחת** ומלאכתם נעשתה באותו הזמן ועל כן אי אפשר היה לראות את שניהם.

משנה ג': הקדמה: במשנתנו מובאת המחלוקת בין רבי אליעזר ורבי עקיבא בדבר סדר עבודת היום

אם בבגדי בוץ קורא אם קרא כהן גדול פרשת היום בבגדי בוץ **קדש ידיו ורגליו** מקדש ידיו ורגליו לאחר הקריאה – קידוש רביעי, **פשט ירד וטבל** פושט בגדי לבן ויורד לטבול טבילה שלישית, **עלה ונסתפג** עולה ומנגב גופו (ואם קרא בבגדי לבן שלו אין צריך לקדש ידיו ורגליו כי כבר קדש קודם שפשט בגדי לבן) **הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו** ולאחר שלבש מקדש ידיו ורגליו קידוש חמישי, **ויצא ועשה את אילו ואת איל העם** לפי שיטת ר"א עושה קודם לכל את אילו ואיל העם שהם קרבנות עולה משום שהם ואימורי חטאת והוצאת כף ומחתה כתובים בתחילה בפרשת עבודת היום, ואילו הקרבת פר העולה ושבעת הכבשים ושעיר הנעשה בחוץ כתובים בסוף חומש הפקודים (במדבר) בפרשת המוספים, ועל כן הם באים עם תמיד של בין הערביים, **ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה** ואת פר העולה ושעיר הנעשה בחוץ – כל אלו מוקרבים עם תמיד של בין הערביים, **דברי רבי אליעזר** עד כאן שיטת ר"א. **רבי עקיבא** חולק **ואומר: עם תמיד של שחר היו קרבין** שבעת הכבשים קרבים עם תמיד של שחר וכן **פר העולה**. לפי שיטת ר"ע המוספים קרבים עם תמיד של שחר והמוספים סמוכים זה לזה ואחר כך עבודת היום ואחר **שעיר הנעשה בחוץ {היו קרבין} עם תמיד של בין הערבים**. ולמרות ששעיר זה הוא מן המוספין אי אפשר להקדימו לעבודת היום משום שנאמר "שעיר עזים אחד חטאת מלבד

חטאת הכפורים" משמע ששעיר פנימי שהוא מעבודת היום קודם לשעיר הנעשה בחוץ, ואחר כך אילו ואיל העם ולאחריהם אימורי חטאת, ומשעיר הנעשה בחוץ עד אימורי חטאת עושה בטבילה שלישית ואח"כ הוצאת כף ומחתה ובסוף תמיד של בין הערביים. והלכה כר"ע.

יוצא שבכך חולקים ר"א ור"ע – לפי שיטת רע"ב:

(1) בטבילה ראשונה – לר"א רק תמיד של שחר, לר"ע גם תמיד וגם פר העולה ושבעת הכבשים.

בטבילה שניה אין מחלוקת שמקריב פר כהן גדול ושעיר העם.

(2) בטבילה שלישית – לר"א עושה את אילו ואת איל העם ואימורי פר ושעיר הנשרפים, ולר"ע מוסיפים גם שעיר הנעשה בחוץ.

(3) בטבילה רביעית אין מחלוקת שלא מקריב, ובטבילה חמישית לשניהם מקריב תמיד של בין הערביים, ולר"א מוסיף פר העולה, שבעה כבשים ושעיר הנעשה בחוץ.

משנה ד': הקדמה: סדר עבודת היום עד סופו ומה היה הכהן גדול עושה להראות את שמחתו הגדולה

קדש ידיו ורגליו מקדש קידוש שישי ופשט את בגדי הזהב וירד וטבל טבילה רביעית ועלה ונסתפג ועולה ומנגב גופו, הביאו לו בגדי לבן ולבש לעבודת בין הערביים, ובגדי לבן אלו פחותים במעלתם משל עבודת השחר וקדש ידיו ורגליו מקדש קידוש שביעי ונכנס להוציא את הכף ואת המחתה נכנס לקודש הקדשים להוציא את הכף והמחתה שהניח שם עד שיתאכלו סממני הקטורת, קדש ידיו ורגליו מקדש קידוש שמיני ופשט את בגדי הלבן וירד וטבל עלה ונסתפג טובל טבילה חמישית ומנגב גופו הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו לובש בגדי זהב ומקדש קידוש תשיעי ונכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ונכנס להקטיר על מזבח הזהב שבהיכל ולהטיב את הנרות ולהדליק את הנרות וקדש ידיו ורגליו ומקדש קידוש עשירי – יוצא שהיו לו ביום הכיפורים חמש טבילות ועשרה קידושים ופשט את בגדי הזהב הביאו לו בגדי עצמו ולבש לאחר מכן מביאים בגדים שלו והולך לביתו ומלוין אותו עד ביתו וכל העם מלווים אותו עד ביתו ויום טוב היה עושה לאוהביו ומשתה ושמחה היה עושה לאוהביו במוצאי יום הכיפורים בשעה שיצא בשלום מן הקדש על שזכה להכנס ולצאת בשלום מן הקודש ועל שלא אירע בו פסול.

ומסופר בגמרא יומא {עא' ע"א}:

ת"ר מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והווי אזלי כולי עלמא בתריה כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול אמר להן ייתון בני עממין לשלם אמרו ליה ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן:

משנה ה': הקדמה: במשנה מובא מנין בגדי הכהנים וכיצד שואלים באורים ותומים ומי יכול לבקש שישאלו את שאלותיו

כהן גדול משמש בשמונה כלים כהן גדול עובד עבודה כל השנה בשמונה בגדים **וההדיוט בארבעה** וכהן פשוט משמש בארבעה בגדים, ואלו הם: **בכתנת ומכנסים ומצנפת ואבנט**. כהן גדול משמש בארבעה אלו ובארבעה אחרים: **מוסיף עליו כהן גדול** לכהן גדול נוסף על כהן הדיוט עוד ארבעה בגדים: **חשן ואפוד ומעיל וציץ**.

באלו נשאלין באורים ותמים רק כהן גדול הלבוש בשמונה בגדים יכול לשאול באורים ותומים.

וכך הוא סדר השאלה: הכהן עומד כשפניו כלפי הארון והשואל עומד מאחוריו ופניו אל הכהן ושואל את שאלתו בקול נמוך – לא מקול רם ולא מהרהר בליבו, ורוח הקודש לובשת את הכהן הגדול והאותיות של התשובה בולטות בחושן לפניו וברוח הקודש מסדר את האותיות למשמעות הנכונה של התשובה. ועל החושן היו כל האותיות שהיו כתובים בו שמות כל השבטים ומילים אברהם יצחק ויעקב שבטי ישראל.

ואין נשאלין אלא למלך ולבית דין ולא שואלים באורים ותומים אלא אם השואל מלך או סנהדרין גדולה **ולמי שהצבור צריך לו** או מי שהצבור צריך לו כגון משוח מלחמה, וזה נלמד מהכתוב ולפני אלעזר יעמוד וגו' הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה הוא זה מלך וכל בני ישראל אתו – מי שישראל אתו לצאת למלחמה, **אחריו** זה משוח מלחמה שהציבור צריך לו, וכל העדה זה סנהדרין גדולה.

שאלות לחזרה

משנה א'

- 1) באיזה בגד קורא הכהן הגדול בתורה? ומדוע?
- 2) מפני מה מעבירים את הספר תורה בין הממונים ולא מוסרים מיד לכהן גדול?
- 3) מדוע מאחרי מות עד אך בעשור קורא בתורה ואת פרשת ובעשור קורא על פה?
- 4) לשם מה הברכות על המקדש, על ישראל ועל הכהנים?

משנה ב'

- 5) למה המשנה צריכה להדגיש ולא מפני שאינו רשאי?
- 6) מפני מה הרואה כהן גדול קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפים?

משנה ג'

- 7) מפני מה לר"א אילו ואיל העם ואימורי חטאת קודמים לפר העולה ושבעת הכבשים ושעיר הנעשה בחוץ?
- 8) לר"ע – מדוע המוספים קרבים עם תמיד של שחר?
- 9) לר"ע – אם כל המוספים קרבים בבוקר מדוע לא מקריבים גם שעיר הנעשה בחוץ?
- 10) מה מקריבים עם תמיד של שחר לר"א ולר"ע?
- 11) מתי מקריבים שעיר הנעשה בחוץ לר"א ולר"ע?
- 12) מה מקריבים עם תמיד של בין הערביים לר"א ולר"ע?

משנה ד'

- 13) מדוע היה עושה יום טוב לאוהביו?

משנה ה'

- 14) אלו בגדים נוספים לכהן גדול יותר משל כהן הדיוט? מנה את רשימת שמונת הבגדים!
- 15) כיצד הוא סדר השאלה באורים ותומים?
- 16) למי נשאלים באורים ותומים?

בהצלחה!!!

פרק ח':

משנה א': הקדמה: חמשת העינויים שחייבים בהם ביום כיפור ומחלוקת בדבר דינם של המלך, הכלה והיולדת

יום הכפורים נוהגים בו חמשה עינויים כנגד חמשה פעמים לשון עינוי המוזכר בתורה, **אסור באכילה ובשתיה** אסור לאכול ולשתות והשיעורים יוזכרו במשניות הבאות. ולמרות שאכילה ושתיה העונש עליהם זה כרת ולא מתאים לשון אסור מכל מקום כתוב אסור בגלל שאר העינויים שאין חייבים עליהם כרת – ואכילה ושתיה בכלל עינוי אחד הם. **וברחיצה** אסור לרחוץ במים, **ובסיכה** אסור לסוך עצמו בשמן, **ובנעילת הסנדל** ואין לנעול נעלי עור, **ובתשמיש המטה** אסור יחוד.

והמלך והכלה ירחצו את פניהם ומותר למלך ולכלה עד שלושים יום אחר החופה לרחוץ את פניהם ביום כיפור, מלך משום שנאמר מלך ביופיו תחזינה עיניך וכלה כדי שלא תתגנה על בעלה.

והחיה תנעל את הסנדל וליולדת מותר לנעול את הסנדל ביום כיפור משום שהצינה קשה לה, **זברי רבי אליעזר** כך סובר רבי אליעזר, **וחכמים אוסרין** וחכמים חולקים וסוברים שאסור למלך וכלה לרחוץ את פניהם ואסור לחיה לנעול את הסנדל, והלכה כרבי אליעזר.

משנה ב': הקדמה: במשנה מובאים דיני שיעורי איסור האכילה ושתיה ביום כיפור ודיני צירופי שיעורים

האוכל ביום כיפור **ככותבת הגסה, כמוה וכגרעינתה** אוכל כשיעור תמרה גדולה עם גרעינה ששיעורה הוא מעט פחות מכביצה. **והשותה** ביום כיפור **מלא לגמיו** שיעור שתיה שאם יסלקנו בפיו לצד אחד יהיה אותו הצד בולט ושיעורו באדם בינוני זה פחות מרביעית. **חייב** אם אכל ושתה במזיד חייב כרת ובשוגג חייב בקרבן חטאת.

שיעורים אלו נקבעו על פי הפסוק "כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה" יוצא שאינו חייב אלא עד שיצא מכלל עינוי. **באכילה** – השיעור תמיד בכזית, אבל כדי לצאת מכלל עינוי שיעורו ככותבת הגסה (כי גם אם אכל פחות מכך עדיין הוא בעינוי). **ובשתיה** – שיעור של מלא לוגמיו גורם שתתיישב דעתו וייצא מעינוי.

אכילת חצי שיעור אסורה מן התורה אלא שאין חייבין כרת ואין לוקין אלא על כשיעור.

כל האכלין מצטרפין לככותבת האוכל פחות מככותבת מאכל אחד ועוד פחות מככותבת מאכל אחר ושניהם יחד היו שיעור של ככותבת, אם לא שהה בין האכילות כדי אכילת פרס מצטרפות האכילות לאחד וחייב.

וכל המשקין מצטרפין למלא לגמיו וכן אם שתה משקה אחד פחות ממלא לוגמיו ומשקה אחר פחות ממלא לוגמיו ושניהם יחד היו שיעור של מלוא לוגמיו, הם מצטרפים לחיבו. **האוכל ושותה אין מצטרפין** אם אכל חצי כותבת ושתה חצי מלוא לוגמיו, אין שיעורים אלו מצטרפים כי לא התיישבה דעתו לא באכילה ולא בשתיה.

משנה ג': הקדמה: כמה חטאות חייב אדם שעבר על הציוויים

אכל ושתה בהעלם אחד אדם שאכל ושתה ביום כיפור ונעלם ממנו שזה יום כיפור או שלא ידע שאסור לאכול ולשתות ביום כיפור **אינו חייב אלא חטאת אחת** כיוון שעבר על איסור אחד, עינוי אחד, כי אכילה ושתיה הם עינוי אחד ובהעלם אחד חייב חטאת אחת, אבל אם אכל ונודע לו שאסור ושכח ואכל שוב – חייב שתי חטאות כי הם שני העלמות.

אכל ועשה מלאכה אם אכל ועשה מלאכה שהם איסורים שונים, אפילו בהעלם אחד **חייב שתי חטאות** חטאת על כל איסור.

אכל אכלין שאינן ראויין לאכילה אם אכל אכלין שאינם מאכל אדם כגון עשבים מרים **ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה** או שתה משקה שאינן ראוי לשתיה אדם, **ושתה ציר או מריס** או אם שתה ציר דגים או רוטב היוצא מדגים כבושים, **פטור** מכרת אבל מלקים אותו מכת מרדות כי עבר על איסור דרבנן.

משנה ד': הקדמה: ממתי מרגילים ילדים לעינויי יום הכיפורים

התינוקות. אין מעניין אותן ביום הכפורים ילדים קטנים אין חייבים למנוע מהם מאכל (או שאין רשאים למנוע מהם) **אבל מחנכין אותם** אבל מחנכים ומרגילים אותם לצום תענית שעות **לפני שנה** אם הילד חלש מחנכים אותו לכך שנה לפני פרקו, ופרקם: לבן- מגיל שלוש עשרה ויום אחד חל עליו חיוב ובת- מגיל שתיים עשרה שנה ויום אחד. **ולפני שנתים** וילד בריא מחנכים אותו שנתיים לפני פרקו. **בשביל שיהיו רגילין במצוות** ועושים זאת על מנת להרגילם ולחנכם למצוות.

משנה ה': הקדמה: במשנה מובאים מספר דינים בעניין פיקוח נפש

עברה שהריחה אשה מעוברת שהריחה מאכלים ביום כיפור והיא מתאוה לאכול ואם לא יאכילה יש חשש סכנה לה ולעובר, **מאכילין אותה עד שתשיב נפשה** לוחשים באוזנה שיום כיפור היום ואם לא עוזר מאכילים אותה פחות מהשיעור, ואם אינו מועיל מאכילים אותה עד שתשוב נפשה. **חולה, מאכילין אותו על פי בקיאי** חולה צריך לשאול רופא מומחה שיאמר אם זה סכנה לחולה לצום ואם זה סכנה – מאכילים אותו שאין דבר העומד בפני פיקוח נפש (חוץ מע"ז וג"ע וש"ד) **ואם אין שם בקיאי** אם אין שם רופאים ואין את מי לשאול **מאכילין אותו על פי עצמו** מאכילים את החולה לפי דבריו עד שיאמר די.

ובגמרא אמרו כלל: אם חולה אומר שאינו צריך או שותק – עושים כדברי הבקיאים, ואם החולה אומר שהוא צריך אפילו אם בקיא אומר שאינו צריך – מאכילים אותו.

וביומא {פב' ע"ב} מובא מעשה:

ההיא עוברת דארחא אתו לקמיה דרבי אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הוא לחושו לה ואילחישא קרי עליה {ירמיה א-ה} בטרם אצרך בבטן ידעתוך וגו' נפק מינה רבי יוחנן **ההיא עוברת** דארחא אתו לקמיה דרבי חנינא אמר להו לחושו לה ולא אילחישא קרי עליה {תהילים נח-ד} זורו רשעים מרחם נפק מינה שבתאי אצר פירי:

משנה ו': **הקדמה:** המשנה ממשיכה לדון בדבר פיקוח נפש

מי שאחזו בולמוס אדם שבאה לו מחלה וחולשה מחמת הרעבון ויש בזה חשש סכנת נפשות, **מאכילין אותו אפילו דברים טמאים עד שיאורו עיניו** אם אין שם דברים המותרים לאכילה, מותר להאכילו אפילו דברים טמאים האסורים לאכילה עד שתתיישב עליו דעתו, כי זה סכנת נפשות ואין להתמהמה.

מי שנשכו כלב שוטה אדם שנשכו כלב שרוח רעה שורה עליו, וסימניו: פיו פתוח, רירו נוטף, אזניו סרוחות, זנבו מונחת בין ירכותיו ומהלך בצדי רשות הרבים וי"א שנובה ואין קולו נשמע, ואדם שננשך על ידו הוא בסכנת נפשות, **אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו** נהגו העם שבמקרה כזה מאכילים את הנשוך מיותרת הכבד של הכלב, וכיוון שלא היתה זו רפואה בדוקה לא התירו חכמים שיאכל משום כך בהמה טמאה. **ורבי מתיא בן חרש מתיר** כי לשיטתו זו רפואה גמורה, ואין הלכה כרבי מתיא בן חרש.

ועוד אמר רבי מתיא בן חרש ועוד דין בדיני רפואה אמר רמב"ח, **החושש בגרונו** אדם שבשר החניכיים שלו מתחיל להרקב ויש חשש שהרקבון ימשיך לחיך ולגרון, **מטילין לו סם בתוך פיו בשבת** מותר להטיל לו לפיו סם רפואה ואין חוששים לחילול שבת **מפני שהוא ספק נפשות** והכלל הוא: **כל ספק נפשות דוחה את השבת** המילה כל באה לרבות מקרים של ספק כגון אם ברור לנו שבשבת זו לא ימות אך אם לא יתנו לו סם היום אולי ימות לשבת הבאה, וכגון אם פסקו לו לקחת שמונה ימים סם מרפא ויום ראשון בשבת, הייתי חושב שנעכב לו את התרופה עד לבוקר כדי שלא לחלל עליו שתי שבתות, קמ"ל שכל ספק נפשות דוחה את השבת.

משנה ז': הקדמה: מעניין לעניין דנה כעת המשנה בנושא של ספק נפשות

מי שנפלה עליו מפולת האם דוחים את השבת להצילו גם כשיש את הספקות הללו? **ספק** **הוא שם ספק אינו שם** יש לנו ספק האם הוא נמצא מתחת למפולת או שניצול ממנה, **ספק** **חי ספק מת** וגם אם נשאר קבור במפולת יש לנו ספק האם נשאר חי או שמת, **ספק נכרי** **ספק ישראל** וגם יש ספק האם נכרי הוא או ישראל, למרות כל ספקות הללו **מפקחין עליו** **את הגל** חופרים את הגל ומחפשים אחריו. **מצאוהו חי** ראו שהוא חי אך יוכל לחיות רק עוד חיי שעה, **מפקחין עליו** בכל זאת מחללים עליו את השבת בשביל שיוכל לחיות את אותם חיי שעה. **ואם מת** ואם מצאו שמת והבדיקה היא בחוטמו כמו שכתוב "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו" ולא מצאו בו נשמה **יניתוהו** אין מפקחין עליו הלאה את הגל, **והחידוש בזה** שאפילו לפי מי שסובר שמצילים מת מפני הדליקה הכוונה היא דווקא בדליקה שמתוך שבהול על מתו עלול לכבות את הדליקה ומפני כך התירו לו להוציא את מתו, אבל כאן אין חשש לאיסור תורה שנתיר לו לפקח את הגל.

משנה ח': הקדמה: כעת מסדרת המשנה מהו סדר הכפרה על עבירות שונות

חטאת ואשם ודאי מכפרין המביא קרבן חטאת על עבירה שעשה בשוגג והמביא אשם ודאי כגון אשם גזלות (אדם שנתבע ממון ונשבע לשקר ואח"כ הודה) או אשם מעילות (אדם שמעל בקדשי ה') הקרבן עם תשובה מכפרים על עוונותיו, ומה שהתנא לא הזכיר תשובה כי מסתמא אם הביא חטאת ואשם עשה תשובה שהרי אם לא היה מתחרט לא היה מביא קרבן.

מיתה ויום הכיפורים מכפרין עם התשובה מיתה או יום הכיפורים מכפרים לאדם על עוונותיו אם שב בתשובה שאם שב ביום כיפור – עיצומו של יום מכפר עליו, ואם שב לפני מותו – מיתתו כפרתו.

תשובה התשובה לבדה, חרטה על העבר וקבלה לעתיד **מכפרת על עברות קלות, על עשה ועל לא תעשה** על מצוות עשה שביטל ועל לאו הניתק לעשה שעבר עליו (אבל מצוות לא תעשה נחשב כחמורות) **ועל החמורות** ואדם שעבר על עבירות חמורות, **היא תולה** התשובה תולה ומגינה מן העונש **עד שיבוא יום הכיפורים ויכפר**.

וכך הוא סדר התשובה למסקנת הגמרא:

* הזיד בעשה ובלאו הניתק לעשה או שגג בלא תעשה שיש בו מלקות ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו.

* הזיד בלאו שיש בו מלקות – תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר.

* שגג בחייבי כריתות ומיתות בית דין – חטאת מכפרת עם תשובה, ובמיד – תשובה ויכ"פ תולין ויסורים ממרקין.

* חילל את השם (חטא והחטיא) אין כפרתו נגמרת עד שימות.

* אם יש שעיר המשתלח – הוא מכפר על כל העבירות קלות וחמורות חוץ מעבירות שבין אדם לחבירו שאין מתכפר לו עד שירצה את חבירו.

משנה ט': הקדמה: מי נמחל לו ומי אין נמחל לו ביום כיפור

האומר: אחטא ואשוב אחטא ואשוב אדם שאומר פעמיים אחטא ואחר-כך אעשה תשובה, **אין מספיקין בידו לעשות תשובה** אין מאפשרים לו משמים לשוב שכיוון שעבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר. **אחטא ויום הכיפורים מכפר** אדם שחוטא ובשעת החטא סומך שיום הכיפורים יכפר על חטאיו, **אין יום הכיפורים מכפר** אותו אדם לא תהיה לו עזרה משמים לעשות תשובה כראוי וכל מה שצריך לעשות כדי שיום הכיפורים יכפר לו.

עברות שבין אדם למקום אם עשה האדם תשובה לפי ארבעת חלקי התשובה **יום הכיפורים מכפר**. **עבירות שבין אדם לחברו** שהזיקו בממון או בגוף או בכבודו וכדומה **אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו** שישלם לו נזקו ויפייסו בדברים עד שישלח לו.

את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה כתוב בתורה **מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו** ודורשים זאת: **עברות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עברות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו**.

אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם לפני מי אתם מטהרים את עצמכם ומי עוזר לכם להטהר מהטומאה שנדבקה בנשמתכם? **אביכם שבשמים, שנאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"** שהקב"ה מטהר את ישראל – וזרקתי עליכם – גם בלי התעוררות האדם מטהר ה' ברחמיו. **ואומר** ועוד כתוב **"מקוה ישראל ה'"** דורש ר"ע מקווה כמים (ולא כפשט הכתוב) **מה מקוה** כאשר אדם טובל בו **מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא** מי שחוסה תחת כנפי השכינה באמונתו **מטהר את ישראל**.

שאלות לחזרה

משנה א'

1) כמה דברים אסורים ביום כיפור, ואלו הם?

2) במשנה כתובים ששה דברים – כיצד תסביר זאת?

3) מה דינם של מלך וכלה לר"א, ומדוע? ומה שיטת חכמים?

4) חיה תנעל את הסנדל – מה פירושו? ומדוע רבי אליעזר פוסק כך?

משנה ב'

5) מה שיעור איסור אכילה ושתייה ביום כיפורים?

6) מדוע השיעור ביום כיפור לא בכזית ככל שיעורי תורה?

7) א. אכל כמה סוגי מאכלים – מצטרפים לשיעור? ב. שתה כמה סוגי משקים – מצטרפים לשיעור?

8) חצי שיעור אכילה וחצי שיעור שתייה – מצטרפים? ומדוע?

משנה ג'

9) אכל ושתה בהעלם אחד – מה פירושו?

10) באיזה מקרה חייב חטאת אחת ובאיזה מקרה חייב שתי חטאות?

11) כיצד יתכן שאכל ושתה ופטור מכרת?

משנה ד'

12) מתי מחנכים ילדים לצום? (פרט מה הדין בבריא, חלש, בן ובת)

משנה ה'

13) עברה שהריחה מאכל ורוצה לאכול – מה דינה, ומדוע?

14) חולה – מאכילים אותו ביום כיפור? (פרט מה הדין אם יש בקיאין ואם אין בקיאין)

משנה ו'

15) מה דינו של מי שאחזו בולמוס?

16) מי שנשכו כלב שוטה – מה מחלוקתם של רבי מתיא בן חרש וחכמים, ומה סברתם?

17) החושש בגרונו – מה דינו?

18) כל ספק נפשות דוחה את השבת – מה נדרש מהמילה כל?

משנה ז'

19) מה הספקות במשנה שלמרות זאת מפקחין את הגל?

20) למה אם מצאוהו מת לא ממשיכים לפנות את הגל ובשריפה מתירים להוציא את המת?

משנה ח'

21) מה כפרת אדם במקרים הבאים: א) עבירה שעשה בשוגג. ב) נשבע לשקר והרוויח על ידי זה ממון. ג) עבר על מצוות עשה. ד) עבר על לאו הניתק לעשה. ה) לא תעשה שיש בו מלקות?

משנה ט'

22) אימתי אין מספיקין בידו לעשות תשובה? ומתי אין יום הכיפורים מכפר?

23) מה דרשתו של רבי עקיבא?

24) "מקוה ישראל ה'" - מה הפשט ומה הדרש?

בהצלחה!!!

הרבו חז"ל לדבר בשבח התשובה {יומא פו' ע"א, פו' ע"ב}:

- ❖ א"ר חמא (בר) חנינא גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם
- ❖ א"ר יונתן גדולה תשובה (שמקרבת) את הגאולה
- ❖ אמר ר' יוחנן גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה
- ❖ אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות {בתשובה מיראה}
- ❖ אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות {בתשובה מאהבה}
- ❖ אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם
- ❖ תניא היה ר"מ אומר גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו
- ❖ אמר ר' יוחנן גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם {ר"ה יז' ע"ב}

